

College: Tøseliv på partysporet

US-feltstudium: Den højere middelklasses piger styrer scenen, sætter normer og standarder – men det akademiske har lav prioritet

Vores viden om collegeliv for amerikanske piger stammer fra ungdoms-tvserier: "Whitney" er den lyshårede cheerleader-type, der bruger smiger og afvisning til at bygge alliancer og klikker, som styrer. Hun har ekstrem tæft for at leve op til og spille på de sociale koder og på status. Hun og hendes klike er forklædede, opblæste, selvoptagede, hvide og blonde, heteroseksuelle, rigtige med de rigtige sko og rigtige håndtasker og rigtige pink partykjoler. Deres sociale færdigheder handler om at være stylish, balanceret på den hårfine balance mellem det at være sexy og det at være dullet.

Hun er også helt bevidst om, at status, stil og klasse er hendes succeskriterium: "Udseende, optræden, personlighed og personlige sociale forbindelser betyder mindst lige så meget som akademisk succes".

Ovenstående beskrivelse er ikke fiktion. Det er to kvindelige US-sociologers usminkede og deprimerende sammenfatning af deres observationer i et fireårigt feltstudium af kvindelivet på et amerikansk campuskollegium.

US-feltstudium af kvinderoller og classeskel
Feltstudiet – "Paying for the party" – fortæller, at pigernes collegeophold ikke er motiveret af akademisk videbegær. De ledende figurer i pigemiljøet stammer fra US-overklassen eller den højere middelklasse, og de går ikke primært på college for at uddanne sig og blive

selverhvervende. De er kommet for at deltage i et 3-4 år langt party, et slags luksuskrystdøgt for unge. Deres studievalg har helst relation til deres fritidsinteresser: mode, fritid, fitness, eventskabelse og lign. De søger en omgangskreds med de samme koder. Og så leder de ikke mindst efter den højstatusmand, som de kan gifte sig med, og som kan forsørge dem.

Feltstudiet er en klinisk beskrivelse af, hvordan det 3-4 årige amerikanske collegeliv er bygget op om, forstærker og reproducerer fastlåste kvinderoller og classeskel. Mest chokerende er måske, at på trods af, at de ledende piger kommer fra overklasse/højere middelklasse (3,9 pct. af alle), så sætter disse klasser og deres børn krav, normer og standarder for collegelivet. Deres uambitiøse tilgang forstærker, at college ikke stiller særlige akademiske krav. For de mindre privilegerede unge bliver det et dyrt nederlag uden fremtidsudsigter.

Anden forskning afslører andre artige bagsider ved colleges og uni'er i USA. Vi hører kun om Harvard, Yale og Stanford. Men de almindelige offentlige colleges, som 80 pct. af de unge går på, er underfinansierede. Det betyder gældsætning for de unge og deres forældre, men det betyder også ringe undervisning, samt at flertallet kommer ud uden brugbare akademiske kvalifikationer.

Se TEMA s. 24-27

Skovsag: Kulturclash 6

Er det uni-forskere, som politiserer? Eller en eks-sektorforskningsleder, som er rollekonfus?

SDUs Oddershede 8

'Vip-personalets medindflydelse afhænger af, hvordan de gør den gældende ...!' AFSKEDSINTERVIEW

Videnskabelig pålidelighed 10

Kontrovers: Skal KUs Praksisudvalg fremover dømme om, hvad der er god og dårlig videnskab?

'Saxobank'-logik på AAU 13-15

- lyder professor Henning Jørgensens dom: Regnskabsanalyse og fyringskriterier afslører, at din akademiske fremtid bestemmes af din performance og indtjening. EN EKSEMPLARISK CASE

ANALYSE: Unges uddannelsesveje 18-21

Prognose: Hvor mener politikere og planlæggere, at de unge skal hen?

TEMA: USA-system i krise
Flertallet får symbolsk uddannelse 24

Vi hører kun om Harvard og Yale. Men højkvalitets-uni'er uddanner kun en brøkdel af de unge. Og over 80 pct. af de unge er i et tvivlsomt college-system i voldsom kvalitetskrise, siger uni-ekspert

På partysporet 26

Feltstudium: College er på overfladen et partyliv for mange US-piger. Men nedenunder lurer nederlag - og reproduktion af privilegier og classeskel. ETNOGRAFISK FELTSTUDIUM

'Ingelfinger-dilemmaet 30

Ingen udtalelser til aviser eller journalister før dine forskningsresultater har været peer-review'et og udgivet. DILEMMA-SPALTEN

Den hurtigste vej fra vugge til krukke

Der er gået "travelling salesman" i ministeriet. Et normalt "travelling salesman problem" har et antal byer, den rejsende skal besøge; strækningerne mellem byerne kendes, og problemets løsning består i at lægge den perfekte rute med mindst omkostning i form af tilbagelæggelse af mindst afstand og dermed den hurtigste og billigste rute. Det er kompliceret.

Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser har dog stillet sig et problem, der er let at løse for ministeriet. De universitetsstuderendes universitetsliv ses kun som den lige vej mellem to punkter: A og B. A er optagelse på universitetet, og B er exit med kandidatbeviset i hånden. Slut!

Man spørger ikke om, hvordan rejsen kan få den højst mulige kvalitet. Interessecenteret er udelukkende på at foretage rejsen hurtigst muligt og derfor billigst.

Som beskrevet i FORSKERforum 268 om den såkaldte "studiefremdrifts-reform" er det ikke alene de studerende, ministeriet vil straffe ved studietidsoverskridelser. Også universiteterne straffes økonomisk gennem bortfald af midler. For de studerende betyder overskridelse af den normerede studietid på mere end 1 år bortfald af SU, for universiteterne kan studietidsoverskridelse betyde op til 80 mio. kr. i 2015 og op til 930 mio. kr. i 2020. Har man på et universitet et område med et særligt stort studieoverskridelsesproblem, kan man nemt forestille sig, at universitetet vil sende ekstraregningen fra ministeriet til netop det område. For hvorfor skulle andre områder bøde og nedskære for dette områdes problem?

Besparelse på området kan igen medføre fortsatte studieoverskridelser og dermed flere besparelser. Det er en ond cirkel, som rektortalsmand Oddershede fortalte til FORSKERforum.

Alt hvad en studerende foretager sig skal

i ministeriets optik lede direkte til eksamen: Omvalg af studieretning straffes økonomisk gennem bortfald af de allerede brugte SU-klip. Det nyvalgte studie skal altså gennemføres hurtigere. I ministeriet ved de godt, at det kan være vanskeligt at opfylde. Derfor presser ministeriet universiteterne til at godskrive fag fra andre uddannelser og yde merit, så de tidligere tagne eksaminer ikke er gået til spilde.

Men det er noget vrøvl, at uddannelse kan gå til spilde! Og ellers bør studiet da lukke! Fordi et fag ikke giver merit på et andet fagområde og dermed giver direkte bidrag til eksamen, er faget jo ikke spildt for den studerende. Tværtimod taler vi om og roser tværfaglighed. Kreativitet trives i tværfaglige sammenstød mellem flere retninger og kan føre til innovation og iværksætterier. Der er altså mulighed for store gevinster, og man kan kun tale om spild ved en meget snæver fokusering på slut-eksamen.

“Det er noget vrøvl, at uddannelse kan gå til spilde! Og ellers bør studiet da lukke!”

Selvfølgelig skal et universitet opfylde sine opgaver om forskning, undervisning og formidling med brug af færrest mulige ressourcer. Der skal ikke være noget spild her, og der sker løbende forbedringer og større tiltag. Universiteterne har på undervisningsområdet fokus på at holde det højeste niveau og i videst mulige omfang at støtte de studerende til at gennemføre studiet. Der er mange støtteformer i løbet af et studie, og i slutningen af studiet bliver specialeskriveren hjulpet gennem omfattende vejledning og håndfaste aftaler om afleveringer og deadlines. "Specialesumpere" får specielle

henvendelser med tilbud om ekstra støtte – og pres – for at afslutte eksamensprojektet. Men der er nogle få studerende, som ikke længere er aktivt studerende. De passer deres job – måske i Folketinget – og vender kortvarigt tilbage til studiet og skriver specialet. Så burde alle være glade: den studerende som har fået eksamen, universitet som får et økonomisk tilskud, og derfor også ministeriet.

Men ministeriet vil straffe universitetet for den lange gennemførelsestid. Det vil gøre det attraktivt for universitetet helt at fjerne de langtidsindskrevne studerende, for de meget lange studietider giver en voldsom belastning af studiets gennemsnitlige gennemførelsestid. Men i virkeligheden koster denne type langtidsstuderende – som ikke går til forelæsninger, ikke går til øvelser, ikke afleverer opgaver og ikke går til eksaminer – tæt på ingenting. Selvfølgelig havde universitetet gerne set, at pengene var havnet i kassen tidligere, men når systemet kører, betyder det kun lidt. Denne type studerende koster stort set bare vedligehold, når studieordninger udløber, og der skal ske overførsel af en studerende til ny studieordning.

Nogle gange er det værste, der kan ske, at man får, hvad man ønsker sig. Ministeriet kan muligvis gennem incitamenterne tvinge universiteterne til at producere de ønskede lave gennemsnit baseret på hurtigt-producerede kandidater, fordi langtidsstuderende er blevet sluset ud. Men også langsomme kandidater skal med den stigende levealder være her i livet længere og længere, og også længere og længere i arbejdslivet. Og måske er det netop bredden opnået gennem tværfaglighed og omvalg og jobs i kombination med studiearbejde, som giver gnisten til at blive ved endnu længere. Det lange liv giver rig mulighed for at producere masser af akademisk værdi til samfundet.

Livet drejer sig ikke om at komme hurtigst muligt fra vugge til krukke!

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt Pharmadanmarks undervisnings- og forskningsansatte. Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kilde-angivelse. **Redaktion:** Lektor Leif Søndergaard, DM I (ansvarshav. for dette nummer), Lektor Karsten Boye Rasmussen, DJØF, Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM1-sektorforskning, videnformidler Niels Westergaard, PharmaDanmark, Journalist Lasse Højsgaard (lah@dm.dk), Red. leder Jørgen Øllgaard (joe@dm.dk).

Redaktionens adresse: FORSKERforum, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Telefon: 38 15 66 33, Fax: 38 15 66 32. Bladets oplag er 7.900 eks. og udkommer 9 gange om året, den første uge i hver måned. **Øvrige adresser:** DM, Nimbusparken 16, 2000 Frederiksberg, Tlf. 38 15 66 00. DJØF, Gothersgade 133, PB 2126, 1015 Kbh. K, Tlf. 33 95 97 00. Pharmadanmark, Rygaards Allé 1, 2900 Hellerup, Tlf. 39 46 36 00. **Fotos:** Signe Alvarez (hvor ikke andre er nævnt) **Grafisk Produktion:** www.prdesign.dk **Tryk:** Green Graphic ApS.

Næste deadline: 18. november 2013.

DMI-forsker sminkede sig med falsk ph.d.-titel

DMI's ledelse vil ikke interviewes, men markerer, at det ikke har fået ansættelsesmæssige konsekvenser for den pågældende

Bag lukkede døre har der på Dansk Meteorologisk Institut været en intern skandalesag, efter at det blev afsløret, at en forskningsleder har fiflet med sit cv ved at opgive en ph.d.-titel, som vedkommende imidlertid aldrig fik på et udenlandsk uni.

Divisionschef Henrik Steen Andersen fra Center for Ocean og Is bekræfter sagen i et mailsvar. Men han henviser til, at det er en personalesag, og han er ikke særlig meddelssom om, hvordan ledelsen har reageret på sagen, ud over at ledelsen har pålagt medarbejderen fremover at anvende et retvisende cv.

Falsk titel brugt i forskningsansøgninger

Den pågældende brugte angiveligt ikke den falske titel ved ansøgningen til sin DMI-forskerlederstilling. **DMI's kommunikationsansvarlige Niels Hansen** bekræfter dog pr. mail, at den falske ph.d.-titel er blevet brugt i forbindelse med forskningsansøgninger.

”Ja, i to tilfælde. I begge sager er projektlederne underrettet af DMI. Medarbejderen var ingen af gangene primær ansøger eller den person i ansøgningen, som angav den højeste uddannelse, ligesom DMI ikke var den eneste institution i ansøgningen i nogen af tilfældene”.

Han vil ikke oplyse, om forskeren, der er ansat i en lederstilling, har fået en påtale eller advarsel – kun at vedkommende har beholdt sin stilling: ”Jeg kan oplyse, at vedkommendes arbejdsopgaver er uændrede. Sagen har været behandlet af DMI's HR-afdeling, som på baggrund af en konkret juridisk vurdering af detaljerne i forløbet samt retsreglerne på området, har indstillet til DMI's ledelse, hvilke konsekvenser sagen burde få for den ansatte. Denne indstilling har ledelsen fulgt”.

Krav om stillingsstruktur

Det har været en løbende diskussion, om DMI skulle have samme stillingsstruktur som uni'erne og sektorforskningsinstitutioner. Det blev anbefalet i en rapport om sektorforskningen (Danmarks Forskningsråd). Og så sent som ved overenskomstforhandlingerne 2011 blev kravet stillet af medarbejdersiden, men hurtigt taget af bordet igen.

Niels Kristian Petersen forklarer, at kravet er fremkaldt af ønsker om at kunne sammenligne sig direkte med forskere på universiteterne. Han ser dog også fordele ved den nuværende model.

“ Hvis du mener, om DMI finder det acceptabelt at bruge en grad, man ikke har papir på, så er svaret også nej
DMI's kommunikationsansvarlige

”At vi ikke er underlagt centrale stillingskrav, giver os en vis frihed til, om vi vægter ledelsesmæssige kompetencer højt i forhold til formelle forskningskompetencer. Omvendt er det en fordel at have en struktur, der ligner andres”.

Ikke samme krav

FORSKERforum har spurgt DMI, om man ser mildere på den falske ph.d., fordi DMI ikke har en stillingsstruktur. Igen svarer DMI pr. mail:

”Jeg er lidt i tvivl om, hvad du spørger til. Hvis du mener, hvorvidt DMI har de samme krav til medarbejderes videnskabelige uddannelsesniveau, som gælder på et universitet, så er svaret nej. DMI's arbejdsopgaver omfatter ud over forskning en lang række forskellige funktioner, herunder udviklings- og driftsopgaver. Hvis du mener, om DMI finder det acceptabelt at bruge en grad, man ikke har papir på, så er svaret også nej, da det er meget vigtigt for DMI at opretholde en høj troværdighed. I øvrigt kan jeg oplyse, at der ikke var krav om en ph.d.-grad i forbindelse med ansættelsen, og at den pågældende ikke havde anført en ph.d.-grad på sin ansøgning,” skriver den kommunikationsansvarlige.

Tillidsmanden: Bekymret for DMI's renommé

Tillidsrepræsentant Niels Kristian Petersen fortæller, at de ansattes bekymring primært har været, om det vil få betydning for de forskningsprojekter, vedkommende forsker har været med til at søge penge til.

”Hvis nogle eksterne mener, at en persons forkerte cv stiller spørgsmålstegn ved DMI's seriøsitet, så er det jo alvorligt, og det har skabt en del bekymring. Derfor er det godt, at ledelsen åbent har lagt det frem for samarbejdspartnerne, så man kan have en dialog om sagen,” siger Niels Petersen.

Har det en betydning, at det er omkring en leder, der pludselig opstår et troværdighedsproblem?

”Det er naturligvis væsentligt, at en leder fremstår troværdigt. Så jeg går ud fra at, det er noget, ledelsen har taget stilling til.”

Sagen får ikke konsekvenser for vedkommende. Er der opbakning til den ledelsesbeslutning?

”Det kan være svært at svare helt klart på det. Men jeg har tillid til, at man har taget en fornuftig beslutning”.

Kan det svække DMI's anseelse som seriøs forskningsinstitution, at ledelsen ikke reagerer strengere, som det meget vel kunne være sket på et universitet?

”Det er svært at sige, hvordan det bliver vurderet andre steder. Min oplevelse er, at ledelsen har taget det meget alvorligt og har behandlet det seriøst. Og jeg har haft en fin dialog med ledelsen, om hvad der er foregået,” siger Niels Petersen.

lah

Uni-konsekvens på titelsminkning

På uni'er er ph.d.-graden et krav for at blive ansat i postdoc-stillinger og opefter.

På SDU har **HR-chef Herluf Pedersen** svært ved at forestille sig, at en forsker på universitet ville slippe med jobbet i behold, hvis det skulle komme frem, at vedkommende havde pyntet sig med lånte fjer.

”Der ville være to veje. Den ene ville være at afskedige pågældende, fordi personen formelt ikke levede op til kravene. Den anden, hvis man var mildt sindet, kunne være at sige til vedkommende, at den ph.d.-grad skulle tages hurtigst muligt. Men jeg tror nu nok, at vi ville kalde til en kammeratlig samtale og forklare, at det ville være bedst, hvis vedkommende søgte et andet sted hen,” siger Herluf Pedersen.

For en ting er, at det formelle krav ikke er opfyldt. Et andet er det tillidsbrud, der er sket: ”Det er jo universiteternes sjæl og hjerteblod, det her. Det er helt afgørende, at de folk, der producerer forskning, spiller med åbne kort. Og når en ansat fifler med sit cv, så er tilliden ikke til stede. Den første del er juraen, den anden er den mere personalepolitiske side,” siger han.

World Ranking 2013: DTU er bedste danske uni'

PRIME NUMBERS: THE WORLD'S TOP 200 UNIVERSITIES

Rank 2013-14	Rank 2012-13	Institution	Country	Teaching	Research	Citations	Industry income	International outlook	Overall score
112	110	University of Sheffield	UK	40.6	38.1	72.4	42.7	71.6	51.8
112	118	University of Virginia	US	49.7	33.9	77.5	49.4	30.2	51.8
114	85	University of New South Wales	Australia	38.8	50.1	58.0	52.6	83.5	51.7
114	92	Université Paris-Sud	France	35.9	32.1	86.3	28.8	62.0	51.7
114	145	Queen Mary, University of London	UK	31.0	29.2	87.0	37.7	88.0	51.7
117	139	University of Glasgow	UK	34.5	36.6	79.2	40.8	73.7	51.6
117	140	KTH Royal Institute of Technology	Sweden	45.0	41.6	55.6	100.0	86.2	51.6
117	108	University of St Andrews	UK	36.9	32.2	77.3	40.3	88.8	51.6
117	149	Technical University of Denmark	Denmark	38.9	26.9	78.7	98.7	77.4	51.6
121	110	University of Sussex	UK	29.5	32.2	86.3	31.3	80.1	51.2
121	89	University of Zürich	Switzerland	38.0	29.8	78.1	39.2	85.5	51.2
123	82	Lund University	Sweden	30.1	48.6	72.0	33.5	67.4	51.1
124	133	University of Geneva	Switzerland	31.4	33.9	77.2	38.3	96.7	51.0
125	128	Tokyo Institute of Technology	Japan	52.4	51.4	52.0	67.5	32.1	50.8
126	113	University of Cape Town	South Africa	26.3	31.0	84.6	85.6	77.2	50.5
126	124	Dartmouth College	US	38.5	34.5	83.6	42.3	32.7	50.5
128	122	University of Florida	US	48.0	49.9	59.9	-	30.9	50.4
129	154	RWTH Aachen University	Germany	40.4	31.3	76.0	73.9	55.5	50.3
129	110	Trinity College Dublin	Republic of Ireland	33.1	25.2	85.4	30.8	85.9	50.3
131	127	Radboud University Nijmegen	Netherlands	29.7	46.1	73.1	42.5	58.6	50.2
132	134	Indiana University	US	45.8	37.0	71.5	-	38.3	50.1
132	130	Université de Lausanne	Switzerland	27.3	39.7	74.5	52.7	84.5	50.1
132	72	University of Massachusetts	US	40.7	38.9	74.6	52.0	33.1	50.1
135	150	Boston College	US	28.3	26.4	96.2	49.4	54.4	50.0
136	122	University of California, Santa Cruz	US	25.9	29.1	99.9	-	39.4	49.9
137	145	Lancaster University	UK	34.8	32.6	75.4	32.2	81.2	49.7
138	116	Aarhus University	Denmark	30.7	46.4	65.8	67.5	67.2	49.6
139	184	Colorado School of Mines	US	22.7	27.2	97.1	74.8	47.3	49.5
139	142	University of Leeds	UK	34.9	38.2	71.3	42.1	68.5	49.5
141	124	University of Warwick	UK	39.8	42.4	58.7	34.6	82.9	49.4
142	134	National Taiwan University	Taiwan	47.1	58.3	47.8	47.1	27.3	49.2
143	134	University of Utah	US	39.4	36.1	76.6	61.3	25.5	49.1
144	147	Osaka University	Japan	52.5	47.6	50.4	71.2	27.6	49.0
144	140	VU University Amsterdam	Netherlands	33.1	38.8	74.1	59.8	49.2	49.0
146	148	Arizona State University	US	33.8	35.9	83.6	31.4	28.6	48.9
146	130	University of Southampton	UK	33.2	31.4	75.4	38.6	79.1	48.9
148	154	University of California, Riverside	US	25.9	25.8	91.8	37.6	62.2	48.7
148	153	University of Exeter	UK	29.2	32.8	78.3	37.2	76.7	48.7
150	130	University of Copenhagen	Denmark	33.9	32.0	73.1	43.0	76.0	48.5
150	137	Tohoku University	Japan	51.8	48.1	47.3	85.9	29.3	48.5

DTU er det bedste danske universitet i THEs world ranking 2013. DTU er nr. 117 (mod 149 i 2012). Både Aarhus og KU dropper derimod lidt ned af hitlisten. Aarhus er nu nr. 138 (116 i 2012) og KU 150 (130 i 2012). (Se de danske uni'ers placering i tabellen nedenfor).

"At DTU går fra 149 til 117 er en meget impressive performance, og en highflyer på årets liste, for konkurrencen er hård. Det tager årevis at forbedre sig på de enkelte faktorer. Men det er ikke sådan, at DTU's fremgang skyldes fremgang på en enkelt indikator, for de har nogenlunde samme profil som sidste år, bare lidt bedre. Men deres internationale reputation – hos de peers, som er spurgt – er blevet bedre", forklarer THEs rankings expert, Elizabeth Gibney. "THE-rankingen favoriserer ikke bestemte typer institutioner. Men DTU tilhører de mono-fakultære uni'ere, som klarer sig godt i rankinger: CIT nr. 1, MIT nr. 5, ETZ-Zürich nr. 14 og Karolinska nr. 36. De profiterer måske på at være relativt små og at kunne prioritere indsatsen i krisetider for finansieringen. De har ikke de brede forpligtelser til at holde alle fakulteter i gang som fler-fakultære uni'ere".

At såvel Aarhus som KU dropper lidt ned af listen i år, forklarer eksperten sådan: "Et nærstudium af performance på de enkelte kriterier afslører ikke, at de dropper på et enkelt kriterium. Der er stabilitet på alle faktorer i forhold til de seneste år, måske tilmed

lidt fremgang på 'international outlook'. Men konkurrencen er hård. Det er nuancer, som afgør ranking-placering i feltet mellem nr. 125-150".

US-eliteuni'er i toppen

På årets ranking tager amerikanske uni'ere 7 af top-ti placeringerne, mens England tager de sidste 3. CIT er nr. 1, mens Harvard og Oxford er delt 2'er, og Cambridge er nr. 7, og Imperial London er nr. 10. THE-rankingen er verdens største akademiske reputation survey med flere end 10.000 udspurgte i 2013. Rankingkriterierne er fx ekstern forskningsindkomst, student/lærer-ratio, undervisningsressourcer, citationer, forskningsvolumen og international reputation.

THE-rankingen har traditionelt høj status hos forskningspolitikere og -forvaltere. Den blev brugt som målestok for Globaliseringsrådets visioner. Universitetslovkommissionen 2010 brugte den til at vurdere dansk kvalitet.

Og uni-ministre refererer til den, når der tales om 'best practise', som danske uni'ere skal måle sig på. Og de tidligere danske forskningsministre, **Helge Sander (V)** og **Charlotte Sahl-Madsen (K)** satte pres på de danske uni'ere med målsætningen om, at Danmark skal have mindst et uni i den europæiske top-10 i 2020.

Stor fusion af cigarkasser: Innovationsfonden

Et bredt politisk flertal er blevet enige om at stifte Danmarks Innovationsfond. Fusionen samler **Det Strategiske Forskningsråd, Rådet for Teknologi og Innovation og Højteknologifonden**. Den kommer til at råde 1,5 milliarder forsknings- og innovationskroner om året ved at samle en række af de eksisterende råd og ordninger under én bestyrelse.

Netop bestyrelsen og fondens sekretariat har været kilde til konflikt. Kernekonflikten er groft sagt, hvem der skal udpege forskningsområder.

Nogle universiteter har frygtet at der ville komme en politiseret model med stor magt til uni-ministeriets embedsmænd – på vegne af politikerne. I en sådan model ville en topembedsmand få bemyndigelse til at lave indstillinger om forskningsindsatser, til at styre sekretariatsfunktioner og til en topstyret innovationspolitik.

Men efter længere tids forhandlinger er politikerne landet på en model, der angiveligt skaber armslængde-afstand fra embedsmændene og det politiske system. Det er sket igennem en model, hvor der etableres en bestyrelse. Og denne bestyrelse samt sekretariatet skal være uafhængig og placeres uden for Uddannelsesministeriet.

Venstre har siden januar strittet imod fusionen af Højteknologifonden, for den var Venstres og Helge Sanders opfindelse. Også fondens formand, Danfoss-direktør Jørgen Mads Clausen var Venstres opfindelse. Og for at få Venstre til at sluge fusionen har Venstre fået igennem, at netop Danfoss-direktøren bliver formand for bestyrelsen det første etablerings-år.

Fondens formål er at understøtte forskning af høj kvalitet og at forskningen kobles til udviklingen af ny teknologi og innovation samt understøtter innovation i private virksomheder. Netop erhvervslivets indflydelse og dominans har været Enhedslistens bekymring i fondskonstruktionen. Men bestyrelsen får flertal af erhvervsledere (Vestres forslag), men samtidig også et flertal af forskere eller forskningskyndige (Enhedslistens forslag), uden at det dog præciseres nærmere, hvad "forskingskyndige" så betyder.

BFI-2013: Publikationspoint

	I alt	Mono- grafi	Artikler i tidsskrift niveau 1	Artikler i tidsskrift niveau 2	Bidrag til antologi	Doktor- afhandlinger	Patenter
Aalborg Universitet	2.639,34	324,13	875,46	879,41	515,26	25,00	20,08
Aarhus Universitet	5.984,23	379,50	2.021,42	3.096,26	436,21	45,00	5,83
Copenhagen Business School	952,27	245,88	185,77	324,31	191,31	5,00	0,00
Danmarks Tekniske Universitet	3.131,71	42,96	904,86	1.868,06	273,48	0,00	42,36
IT- Universitetet	159,38	34,63	36,59	40,50	46,67	0,00	1,00
Københavns Universitet	7.512,10	582,63	2.504,50	3.943,56	442,85	30,00	8,56
Roskilde Universitet	771,49	129,25	203,49	234,06	189,69	15,00	0,00
Syddansk Universitet	2.393,92	124,29	839,72	1.276,83	123,05	25,00	5,04
I alt	23.544,44	1.863,24	7.571,79	11.663,01	2.218,51	145,00	82,88

Tabellen viser universiteternes publikationspoint fordelt på publikationsformer, f.eks. monografier og artikler i tidsskrifter. Der findes også opgørelser over point fordelt på hovedområder (NAT/TEK, SAM, SUND og HUM) for hvert enkelt universitet.

KU står for 32 pct. af landets samlede forskningskvalitet, AU for 25, DTU for 13, Aalborg for 11, SDU for 10, CBS for 4 og RUC for 3 pct. Det afslører den statistik over publikationspoint, som Forskningsstyrelsen lige har offentliggjort over den **bibliometriske forskningsindikator** (se årets BFI-2013 ovenfor). Danske uni-forskere har udgivet i alt 20.633 publikationer i 2012, og de får point efter faste satser efter publiceringstype. Indikatorstatistikken opgør så fordeling og totalscore på, hvad de enkelte universiteter/fakultetsområder har optjent af point på forskernes publiceringer i monografier, artikler, artikler i toptidsskrifter, m.m.

Teknat-videnskaberne scorer suverænt flest BFI-point med i alt 53 pct. af alle (men teknat sluger faktisk hele 59 pct. af de offentlige forskningsomkostninger, jf. Rektorkollegiets statistikbank).

Forskerne på de andre fagområder er tilsyneladende mere produktive, for

- **medicinerne** scorer 23 pct. af BFI-pointene (med kun 19 pct. på omkostningssiden).
- **Samf'-forskere** er godt med, for de scorer 17 pct. af BFI-pointene (mod 13 pct. omkostninger).
- Og **humaniora-forskere** scorer 14 pct. af pointene (mod kun at lægge beslag på 9 pct. omkostninger).

BFI fordeler penge mellem uni'erne

BFI-performancemål er ikke uvæsentligt, for det bruges til at fordele belønnings-bevillinger efter. Forskningsstyrelsen og Rektorkollegiet anser BFI-statistikken for at være det bedste empiriske mål på forskningskvalitet, som kan bruges til at fordele penge efter. Folketinget har besluttet, at ca. 200 kvalitetsmillioner årligt fordeles efter universiteternes relative BFI-score: KU belønnes fx med 65 mio. årligt, mens RUC i den anden ende kun får 7 mio. kr.

En væsentlig kritik af BFI-opgørelsen er imidlertid, at indikatoren favoriserer visse fagområder, fordi publiceringsform vægtes forskelligt og er forskellige mellem hovedområderne: **Medicin** favoriseres, idet publicering af mange småartikler på tidsskriftsniveau-1 (peer reviewede på et anerkendt niveau) giver relativt højere score i forhold til gruppe-2 (internationale toptidsskrifter, dog max. 20 % af samtlige på feltet). Og medicins meriteringsmønster afviger i øvrigt også ved mange doktorafhandlinger. **Humaniora og samfundsvidenskab** har derimod stor tradition for at udgive bøger, men monografier udgivet med års mellemrum scorer relativt lavt. Natteknik derimod scorer mange point på artikler i tidsskriftniveau-2, afslører statistikken.

UVVU: Ingen slutdato på Nyborg

UVVU kom i slutningen af juni med foreløbige udkast til afgørelser i Klarlund- og Nyborg-sagerne. I august-september havde de involverede parter så mulighed for at komme med kommentarer, replikker og dublikker. Nu er denne trafik så ophørt og UVVU-udvalget kan gå i gang med at forhandle. Der er imidlertid ikke sat en slutdato: "UVVU kan ikke på nuværende tidspunkt sige noget om, hvornår en endelig afgørelse forventes at foreligge" (svar på FORSKERforums forespørgsel).

Coming up: National adfærdskoder

I Danmark findes der allerede lokale retningslinier for god forskeradfærd på flere uni'er. Men netop nu er et udvalg ved at forhandle, hvordan en national adfærdskodeks for forskere kan se ud.

Hensigten med "en fælles national kodeks er at bidrage til - og gøre det lettere - at sikre integritet i dansk forskning", lyder formålet i kommissoriet for den arbejdsgruppe, som pt. forhandler retningslinierne.

Initiativet er taget af Forskningsstyrelsen og Rektorkollegiet i fællesskab med henvisning til, at institutions-retningslinier kan skabe klarhed ved tværinstitutionelle samarbejder, når der skal fastlægges retningslinjer for det konkrete projekt. "Og klarhed øger erfaringsmæssigt risiko for fejl",

Bagved ligger også, at der i EU-rammeprogrammet Horizon 2020 er mulighed for at inkorporere "principles of research integrity" som en del af bevillingsgrundlaget. Og flere udenlandske fonde stiller det som vilkår for at give midler til forskning, at bevillingsmodtageren kan dokumentere lovning på, at der er taget hånd om integriteten i forskningen.

Udvalget skal analysere danske uni'ers regler og lade sig inspirere af udenlandske kodeks for at sammensætte det nationale regelsæt.

Udvalget skal udelukkende udarbejde en national adfærdskodeks, men ikke gå ind i den betændte debat om UVVU. Udvalget skal således ikke komme med forslag til ændring af uredelighedsbestemmelser eller UVVUs bemyndigelser.

Formand for arbejdsgruppen er direktør Hans Müller Pedersen, Forskningsstyrelsen. De otte danske universiteter har stillet med hver et medlem, hvoraf ingen dog er kendte for at have deltaget i debatter om forskningsetik eller god forskeradfærd.

Skovsag: Kulturclash mellem uni

Er det bare en skarp tone i en faglig-saglig debat? Eller er der forskere, som politiserer?

Og er der 'sektorforskning', som er rollekonfus?

"Naturstyrelsen sminker skovindsats" lød beskyldningen i august som reaktion på, at Naturstyrelsen i marts udsendte en rosenrød pressemeddelelse med overskriften "Danmarks skove er blevet vildere", hvorefter der bl.a. stod om en kommende rapportering, at "Naturstyrelsen har styrket naturen med en lang række handlingsplaner og strategier".

I juli – i ly af sommerens sovende pressekorps – blev den endelige version af rapporten offentliggjort, og her tegnes et helt andet

Kasketforvirring

Ved læsning af Niels Elers Kochs indlæg med beskyldninger om 'politisering' kan man komme i tvivl om, hvilken kasket han har på: Udtaler han sig som centerleder ved KU-Life? Eller som formand for det minister-rådgivende organ Skovrådet?

"Jeg indrykkede svaret til altinget.dk som forsker i skov- og naturforvaltning og institutleder ved KU-SCIENCE, der er uenig med Rahbek. Og jeg deklarede samtidig, at jeg også er formand for Skovrådet, som rådgiver miljøministeren, og at jeg i den egenskab ville tage initiativ til en debat i Skovrådet på førstkommende møde. At jeg har flere hverv, betyder jo ikke, at jeg skal lade min ytringsfrihed og -pligt som forsker begrænse, jf. Universitetsloven. Jeg undrer mig da over, at FORSKERforum sår tvivl om min ytringsfrihed ...", svarer han.

Skovrådet består af forskellige interesseparter: skovdyrkere, skovindustrien, Verdensnaturfonden m.fl., hvor Miljøministeriets Naturstyrelsen agerer sekretariat. Her ligger det i formandsrollen, at formanden skal udtrykke konsensus-synspunkter.

Nogle vil sige, at Elers Koch har et habilitetsproblem, fordi han udtrykker sig som forsker, men samtidig som Skovrådsformand bliver agent for andre interesser – han skal jo udtrykke konsensus-synspunkter fra forskellige interesseparter i rådet?

"Jeg har begge kasketter på, og det kan jeg ikke se noget problem i. Masser af forskere indgår i den slags rådgivning og organer. Det vigtige er at deklarerer, hvilke kasketter man har på, og hvornår".

billede end i Naturstyrelsens rosenrøde pressemeddelelse. Det mener **KU-biolog Hans Henrik Bruun**, som har været med til at lave rapporten. Han beskyldte Naturstyrelsen for sminkning:

"Pressemeddelelsen tegnede et mere rosenrødt billede af situationen, end rapporten konkluderer. Konklusionen i rapporten er, at indsatsen har været ufo-kuseret og ikke har gjort den store forskel. Så ser man på rapporten, er der ikke hold i pressemeddelelsen," sagde han til Altinget.dk.

Kritikken blev skærpet af en anden medforfatter, **KU-professor Carsten Rahbek**, som går for at være landets fremmeste ekspert på området: "Det er rigtigt, at staten har lavet mange tiltag, men der er intet i den rapport, som tyder på, at den har gjort det rigtige, og at det har gjort en forskel."

Rahbek sagde, at statsindsatsen for biodiversitet i skovene dumper.

Institutleder korreksede forskere: De politiserer

Den saglige tvist handler om, hvordan man bedst skaber bio-diversitet for landskab og dyr. Forskerne bag rapporten er meget kritiske overfor den eksisterende naturpleje. Den er dikteret af andre interesser end naturen. Staten har fx økonomiske interesser i skovfældning, og der er også andre kommercielle interesser i spil.

Udtalelserne blev mødt med aggressive afvisninger. **Formanden for Jordbrugsakademikerne** – som repræsenterer de forstansatte naturforvaltere i skovene – angreb biologerne, som ikke mener "at skovfolk kan drive skovene til gavn for en biologisk mangfoldighed". Også **Naturstyrelsens direktør** havde en skarp reaktion, bl.a. om at statens faktisk omsætter over 100 mio. kr. årligt på skovene.

Men noget overraskende gik **KU-institutleder Niels Elers Koch** fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på banen. Han beskyldte Rahbek for at politisere; at komme med "et politisk, udokumenteret udsagn".

Elers Koch er dog ikke hvem som helst. Han er institutleder på samme KU-fakultet, som to af skovrapportens forskere. (Hans center er resultat af 2007-fusionen af bl.a. den gamle sektorforskningsinstitution Skov og Landskab fra DTU, hvor han også var leder). Og så er han i øvrigt formand for det statslige rådgivningsorgan Skovrådet.

Kulturclash mellem sektorforsknings-tænkning og uni-forskning

AU-seniorforsker Rasmus Ejrnæs forsker i biodiversitet og naturbeskyttelse og var med til at udarbejde skovrapporten:

"Det må jo være udtryk for et kulturclash, når centerlederen for KU's institut for Skov & Landskab – som samtidig er formand for Skovrådet – intervenserer med indsigelser mod førende biodiversitetsforskere fra samme universitet. Han repræsenterer en 'sektorforsknings-tænkning' fra det fhv. og nu indfusede 'Skov & Landskabs' myndighedsbetjening på skovområdet. Og det støder sammen med de universitets-forskningspræmisser, som skovrapporten er lavet på".

Men det handler ikke om kulturclash, svarer **KU-institutleder Niels Elers Koch**:

"Det har intet med kulturclash at gøre. Jeg kender begge kulturer ret godt, for jeg har været begge steder. Det handler om to former for faglighed og to former for formidling. Der bliver ikke gået på kompromis i 'sektorforskningen' eller i 'myndighedsbetjeningen'. Vi har udgivet flere rapporter, som har kritiseret myndigheder og ministerier i skovspørgsmål. Men denne sag handler om, at Rahbek ikke havde faglig grund under fødderne – han brugte sin akademiske titel som forsker til at politisere".

Rahbek politiserer, fordi hans udsagn ikke er fagligt dokumenterede og dermed holdningsbaserede
Institutleder Elers Koch

Hvem politiserer?

Parterne beskylder gensidigt hinanden for at politisere. AU-seniorforsker Rasmus Ejrnæs blev overrasket over skarpheden i Elers Kochs reaktion:

"Det er bemærkelsesværdigt, at centerdirektør for Skov & Landskab går så åbent ud som politisk aktør i denne sag. Ingen tvivl

i-forskning og 'sektorforskning'

Hvem betaler for musikken?

For nogle måneder siden var det Arne Astrups OPUS-centerledelse, som var i medierne for at vaske en skeptisk ph.d.-afhandling, så den bedre passede til en bevillingsgivers interesser. Seniorforsker Rasmus Ejrnæs mener, at den aktuelle konflikt om skovforskning og skovrådgivning udstiller nogle lignende konflikter.

”Offentligt ansatte universitetsforskere og ’sektorforskere’ skal levere den bedste faglige viden ud fra bedste saglige overbevisning. De skal ikke inddrage politiske eller økonomiske hensyn i en vurdering. Politikere og embedsmænd må således ikke lægge pres eller begrænsninger på forskerne. Det er et grundlæggende demokratisk problem, hvis dette sker, eller der kan sås tvivl om, at det sker”, mener han.

”Nogen har på et tidspunkt fundet på, at universiteternes rådgivning skal kaldes ’myndighedsbetjening’. Dette ord indebærer jo en frygtelig risiko for at ministerierne smækker kassen i, hvis de ikke føler sig ’betjent’ med politisk bekvem rådgivning. Denne præmis lægger et uhensigtsmæssigt økonomisk pres på den forskningsbaserede rådgivning. Og det nytter altså ikke at lade som om, den konflikt ikke eksisterer”, siger han.

om, at kritikken af den statslige indsats for skovenes biodiversitet er ubekvem for Naturstyrelsen og Miljøministeriet, men det må være i samfundets interesse at få den bedste mulige faglige rådgivning – også når den er besværlig. Det kan undre, at centerdirektøren intervenserer og sår tvivl om rapportens konklusioner, først og fremmest ved at henvise til ’fortsat manglende viden’ på området og senere ved at mistænkeliggøre førende danske biodiversitetsforskere for at ’politiserer’.

Men beskyldningen om at politisere afvises af institutleder Elers Koch:

”Jeg skrev en kommentar til Altingets omtale, fordi jeg ikke var enig i Rahbeks vurderinger, og jeg stillede nogle spørgsmål. Han sagde bl.a., at staten har gjort det forkerte i naturplejen og været dundrende naive, og at den bedste måde at skabe biodiversitet på er, at lade al statsskov være urørt. Det er jeg fagligt uenig i, og jeg siger så også, at Rahbek politiserer, fordi hans udsagn ikke er fagligt dokumenterede og dermed holdningsbaserede”.

Institutlederen: Ikke hensigten at lukke konflikten ned

Nogle kunne fortolke forløbet sådan, at Elers Kochs påstande om ’at Rahbek politiserer’ havde til formål at mistænkeliggøre Rahbek og gøre ham utroværdig – og dermed lukke den faglige debat ned?

Koch svarer: ”Intet kunne være mere forkert. Jeg svarede Rahbek, fordi jeg er fagligt uenig med ham. Og jeg mente og mener, at han politiserer – det står jeg ved. Mit motiv var at skabe en faglig debat om rapporten, og det kom der jo – der har været livlig debat – og i begyndelsen af december kommer der et møde i Skovrådet, hvor Rahbek er indbudt til at redegøre for sine synspunkter”, svarer Elers Koch. ”Debatten har været skarp, jo, men den har også kvalificeret, hvad vi har fagligt veldokumenteret viden om, og på hvilke områder synspunkterne er forskellige, så beslutningsgrundlaget er blevet bedre. Lad os glæde os over det.

Skov-biodiversitet: Læg dilemmaer åbent frem

AU-seniorforsker Rasmus Ejrnæs forsker i biodiversitet og naturbeskyttelse og var med til at udarbejde skovrapporten. Han forklarer, at der er et grundlæggende dilemma mellem faglig viden og politiske beslutninger, og derfor er samfundet bedst tjent med

ikke at blande tingene sammen. Biodiversitetsforskerne konstaterer i rapporten, at biologisk mangfoldighed bedst sikres ved at lade værdifulde skove være uberørte, og de konstaterer, at statens indsats ikke har været målrettet på dette felt. I den politiske verden kolliderer indsatsen for skovenes biodiversitet med politiske og vækstøkonomiske interesser, fx skoverhvervenes og statens. Naturstyrelsens direktør har således henvist til, at staten tjener 100 mio. kr. årligt på skovdrift, og at disse penge bidrager til at skabe en række samfundsgoder:

”Det er da et dilemma mellem det ene og det andet hensyn. Det er ikke forskerne, som skal prioritere. Og de skal heller ikke bidrage til, at dilemmaet gemmes væk, fordi det er ubehageligt og ubekvemt. Dilemmaet må lægges åbent frem, så politikerne kan tage stilling”, konstaterer Ejrnæs.

“Det kan undre, at Centerdirektøren intervenserer og sår tvivl om rapportens konklusioner”
Seniorforsker Rasmus Ejrnæs

KU-institutlederen anerkender dilemmaet

Elers Koch vil ikke kommentere arbejdsfordelingen mellem parterne. Men han anerkender, at der overordnet er et dilemma mellem de ideelle naturinteresser på den ene side (fx den uberørte natur) og på den anden side de pragmatiske naturplejeinteresser i skovindustrien eller i statens skovdrift (som tjener 100 mio. kr. om året):

”Der er da et dilemma, ja. Det er derfor, jeg har spurgt Rahbek om, hvilken videnskabelig dokumentation, der eksisterer for, at urørt skov er det middel, der mest omkostningseffektivt bevarer og fremmer biodiversiteten i skovene”, siger han og tilføjer:

”Jeg anerkender Rahbeks faglige autoritet som en af vores førende forskere i biodiversitet, men han er fagligt set på afveje i den aktuelle sag, og hans forslag om at lade så meget skov være urørt vil i øvrigt koste milliarder af kroner”.

Og så slutter Elers Koch med at lægge op til forsonlighed: ”Der er megen viden, som vi ikke har. Og der er faktisk initiativ til et nyt forsknings samarbejde på feltet, bl.a. med mit og Rahbeks center som parter”.

SDU-reaktoroverraskelse

KU-jurist overhalede de interne kandidater

Det havde ikke overrasket nogen, hvis SDU's bestyrelse havde udpeget en intern ansøger til rektorposten, for sådan er udpegningsmøn-
stret. Men **KU-juraprofessor Henrik Øregaard Dam** var det overraskende valg som ny rektor. Han kommer fra syv år som dekan ved KU-jura, hvor han har ry for at være en ener-
gisk og moderne leder og administrator, der har været med til at modernisere undervis-
ningsformer m.m. I samme periode har han været en del af KU's øverste ledelsesteam.

Dam blev valgt blandt 14 ansøgere, og han skal arbejde sammen med universitetsdirek-
tør Jacob Schmidt, der tiltrådte for et par år siden. Bestyrelsesformand Lars Nørby Johan-
sen udtaler, at en samlet bestyrelse har peget på juraprofessoren: *"Efter at vi har været igennem et kvalificeret felt med 14 ansøgere, er jeg overbevist om, at vi har valgt den rigtige person. Henrik Øregaard Dam er en moderne leder, der trods sin unge alder allerede har nået imponerende resultater. Han har spændende visioner, som passer fint med SDU's strategi- og ledelsesgrundlag"*.

Udpegningen af en ekstern kandidat og en jurist er overraskende, idet det medicinske og det naturvidenskabelige fakultet traditionelt er de tunge på SDU. Den mangeårige rektor Jens Oddershede fratræder pr. 1. februar.

Henrik Øregaard Dam

Dams egen vision: De studerende og grundforskning

I et lyninterview med Altinget.dk har Dam ikke overraskende udtalt, at han vil føre universitetets nye strategi ud i livet. Den

nye strategi skal dog først vedtages i SDU's bestyrelse, inden Dam tiltræder. Bestyrelsesformand Lars Nørby Johansen siger, at strategien har fire omdrejningspunkter: Forskning, uddannelse, regional forankring og internationalisering.

Men Dam kommer også med sine egne visioner: "Det ene er det arbejde, SDU alle-
rede har sat i gang med at reformere uddan-
nelserne. De studerende skal i centrum. Det er ikke nogen hemmelighed, at de unge i dag nærmest vokser op på internettet, der er åbent 24-7 og indrettet lige præcis efter deres behov. Og det skal vi kunne matche som uddannelsesinstitution," siger han og henviser til projektet "De studerende i centrum".

Det andet område, som den kommende rektor selv håber på at kunne satse på inden for strategien, er styrket grundforskning på universitetet: "Det er helt afgørende for at få et stærkere universitet både forskningsmæs-
sigt, men også for at få et stærkere universitet uddannelsesmæssigt," udtaler den kommende rektor til Altinget.dk

Oddershede med ordentlighed

Bestyrelsesformanden på SDU bruger udpeg-
ningen til at takke Jens Oddershede, som har forstået at balancere mellem forskellige inter-
resser. Og så bruger Nørby det jyske udtryk "ordentlighed" til at karakterisere Oddershe-
des indsats: "Det er et veldrevet universitet, og Jens Oddershede har drevet universitetet med en ordentlighed og en respekt for uni-
versitetet som institution".

Men den kommende rektor frygter ikke at komme til at stå i Oddershedes skygge: "Mit mål er at blive en lige så god rektor, og jeg har en stor respekt for Jens Oddershedes arbejde. Det er et arbejde, jeg gerne vil fortsætte," siger han ikke overraskende og forstår så betydning af også at nævne alle andre på SDU: "Og nu skal man huske på, at den øvrige ledelse, de ansatte og de studerende stadig er der, så alle forudsætninger er til stede for at fortsætte den gode udvikling" (Altinget.dk).

Jens Nørgaard Oddershede er dr.scient i kemi og har i 12 år været været rektor for SDU, både som valgt og som bestyrelsesud-
peget. Han går på pension pr. 1. februar.

AFSKEDSINTERVIEW

Hvad er Jens Oddershede mest stolt af som SDU-reaktor?

"At SDU har haft konstant fremgang på alle parametre, fx på markedsandele blandt studerendes 1. prioriteter. Vi har formået at opbygge ét universitet med en fælles identitet i forskellige byer i det syddanske.

Hvad er han mindst stolt af?

"Det er, at vi nok ikke er slået helt igen-
nem som vækstskaber i samarbejde med det lokale erhvervsliv. Det har ellers hele tiden været min ambition, og vi har gjort meget for at skabe kontakt og vidensarbejdspladser: udvidet paletten af uddannelser, placeret uddannelser i andre byer end Odense, lavet kontaktfora osv. Men det er svært. Om den begrænsede succes skyldes, at SDU har været for dårlige til at fremme denne udvikling, eller at erhvervsliv og -klima ikke har været parat til det, ved jeg ikke, men det er nok en blanding ...

Oddershede har haft ry for sin konservative unidrift i forhold til visse andre uni'er – fx havde SDU ikke en informationschef, men blot en informationsmedarbejder. På SDU var der et personalekontor og ingen større HR- eller managementafdeling: 'Sådan noget bruger vi ikke her', sagde han?

"Jamen, det er da rigtigt nok, at SDU under min tid som rektor har været lidt tilba-
geholdende. Det skyldes nok grundlæggende min baggrund som forsker, hvor jeg har været vældig optaget af universitetets kerneakti-
viteter forskning og uddannelse – og hvor promovning og markedsføring og HR ikke har haft så høj prioritet hos mig. De gamle dyder var og er gode nok, men jeg har nok – måske lidt modstræbende – måttet overgive mig til nye tiders krav. Nu har SDU fx fået en kommunikationschef, og kommunikationen er centraliseret ...

de: 'De gamle dyder

- promovering og markedsføring og HR har ikke haft så høj prioritet hos mig

Erfarne medarbejdere oplever et markant kursskifte i de senere år – efter en ny direktørs tiltrædelse – hvor kommunikation, branding, HR pludselig har fået en helt anden plads, men hvad skyldes det kursskifte?

"Jeg har jo nok erkendt, at den form for aktivitet også er vigtig, hvis også andre skal kende SDU's kvaliteter. Der er oprustet i forhold til branding og i forhold til studenterne, for det er nødvendigt i den skærpede konkurrence. Kommunikationen er centraliseret. Det er også nødvendigt med centralisering og koordinering af visse aktiviteter, så forvaltningen er mindre diffus – selv om jeg er helt bevidst om, at nogle måske oplever, at de har mistet indflydelse på lokalt niveau. Men jeg må afvise – hvis der i spørgsmålet ligger det – at der er kommet mere bureaukrati. Kommunikationsafdelingen er således ikke vokset særlig meget ...

SYDDANSK UNIVERSITET

Oddershede har ry som fremkommelig pragmatiker, men også ry for at være imod vip-personalets medbestemmelse, fx da han foreslog og fik igennem, at SDU's bestyrelse kun skulle bestå af 9 personer – heraf kun én vip'er? Er studenterne vigtigere i styringen af SDU end vip'erne?

"Jeg er pragmatiker, ja, men også bestemt. Mit hovedhensyn ved bestyrelsens sammensætning var, at bestyrelsen skulle være effektiv og dermed snæver. Det er et lovkrav, at der skal være to studerende. Og jeg syntes og synes ikke, at vip'ernes medindflydelse afhænger af, hvor mange de er, men hvordan man/de gør deres indflydelse gældende.

Og jeg skal da i øvrigt bemærke, at der i min tid kun har været to afstemninger i bestyrelsen, så det tyder ikke på den store uenighed ...

Hvad siger han til, at SDU's samfunds- og humanioraforskere har ry for at være de mest konservative og konservativt politiserende, med de mest kendte i historikeren Bent Jensen, økonomen Jørn Henrik Petersen eller hos velfærdsfaglige?

"SDU har da også religionshistorikeren Tim Jensen, som nogle kalder meget venstreorienteret! Men uanset personlige tilgange, så skal uniansatte jo være objektive og neutrale i deres forskning, og når de optræder som eksperter. Og SDU's ansatte afspejler vel meget godt pluralismen i samfundet – nok i modsætning til 70'erne, hvor de uniansatte var mere på venstrefløjen end befolkningen som helhed. Jeg tilhørte da også venstrefløjen dengang, men det afspejlede sig ikke i mit virke på universitetet, for der holdt – og holder – jeg mine personlige holdninger for mig selv. Men som mange fra dengang har jeg ændret holdninger ...

Og hvad skal han så?

Jens Oddershede er kendt som en besindig mand, men hvornår var han edderspændt rasende?

"Det er ikke mange dage siden, at jeg arbejdsmæssigt var oppe at ringe, men du får mig ikke til at afsløre hvor. Jeg reagerer ved at blive vred og irriteret indvendig, og så bliver jeg tavs. Jeg har lært at tie et stykke tid, og så går det over. Jeg bliver ikke vred udadtil, for det virker skræmmende, når man er leder, og det er ikke godt. Men som ung havde jeg et frygteligt temperament – blev udvist fra fodboldkampe og sådan ...", svarer SDU-rektoren.

VOXPOP

Har han nogle private hobbyer?

"Jeg kan godt lide klassisk musik, både derhjemme i stuen og som koncertgænger. Det sidste bliver der forhåbentlig mere tid til, når jeg bliver pensioneret. Og så er jeg passioneret havemand med stor urtehave og æbletræer. Jeg stresser af ved at luge ukrudt".

Hvad skal han så lave, når han er trådt af?

"Jeg pensioneres. Men jeg har stadig min forskning i kvantekemi og har da publiceret i min rektorperiode. Og jeg har fået en plads som emeritus med et skrivebord på mit gamle institut, og jeg har da tænkt mig at komme hver dag og hygge mig med mine ligninger. Så har jeg også nogle bestyrelsesposter.

Jeg er ikke pensionisttypen, som pensioneres, fordi jeg skal nå en masse, som jeg har forsømt, fx rejser.

Jeg skal nok motionere noget mere, ved havearbejde eller på cykel. Jeg har aldrig forstået det omsonste i at stå i et fitnesscenter ved en maskine og bruge kræfter på nytteløse ting.

Hvad ligger der på Oddershedes natbord?

"Lige for øjeblikket en bog om amerikanske præsidenter "Høge og duer" om amerikanske præsidenter. Jeg er meget optaget af historie, bredt set i hele verdenshistorien. Og så er jeg nok lidt autistisk, hvad angår årstal, historiske facts, personer, teknologi og lign. Skønlitteratur læser jeg ikke meget af.

Hvad skal han i aften, torsdag d. 10. oktober?

"For første gang i denne uge skal jeg være derhjemme med min kone. Heldigvis er mit fjernsyn brændt sammen – jeg er ikke meget til tv-kiggeri. Så jeg skal nok have fødderne op og læse i bogen om de amerikanske præsidenter; jeg er nået til 1800-tallets. Og så skal jeg også lige forberede et par ord til SDU's dimissionsfest i morgen i Flensborg. Der kommer prinsesse Marie blandt andre ...

JØ

Hvad er 'videnskabelig på'

KU's Praksisudvalget reviderer regelsæt, så man kan gå ind i faglige vurderinger. Men udvalget er slet ikke kompetent til at dømme om

Efter måneder med debat om UVVU's kompetencer og virke kommer der nu en parallel debat om Praksisudvalget på Københavns Universitet. Et nyt regelsæt går imidlertid for vidt, mener **sociologiprofessor Heine Andersen**, eksmedlem af Praksisudvalget. Han hæfter sig ved, at der er indskrevet et krav om videnskabelig 'pålidelighed' i de nye regler. Og netop det ord udtrykker i hans øjne en faglig kontrol, som Praksisudvalget tidligere har holdt sig langt væk fra.

"Jeg var med til at lave de oprindelige regler i sin tid, og her diskuterede vi netop, at vi skulle undgå at have et centralt administrativt udvalg med dømmende beføjelser, der skulle blande sig i, hvad der er god og dårlig forskning," fortæller Heine Andersen til FORSKERforum.

Og det smagsdommeri mener han, at Praksisudvalget er på vej hen imod med en passus om videnskabelig 'pålidelighed': "Den slags hører til i den almindelige fagdebat og i peer reviewing-systemet. Man kan ikke løfte sådan et spørgsmål ud af det faglige regi og hen til et tværfagligt organ. Det kan man

Uenighed om anonyme klager

Selvom betænkningen om de nye praksisregler blev fremlagt af et samlet udvalg, var der visse punkter, hvor der ikke var enighed. Et af dem drejede sig om, hvor vidt praksisudvalget kan modtage og behandle anonyme klager. Peter Harder og Jens Rehfeld gik ind for, at det skal være en mulighed, mens det øvrige udvalg mente, at det som hidtil skal være rektor, der tager sig af anonyme anklager.

"Min erfaring er, at universitetsledelser er sindssygt utilbøjelige til at gøre noget, før de har en klokkeklar sag. Så vi mener, man skal kunne kigge på det, hvis nogen mener at kunne komme med et fældende bevis. Men Praksisudvalget brød sig ikke om ideen – de var ikke trygge ved at sidde med den varme kartoffel, en anonym henvendelse kan være," forklarer Peter Harder.

med forskningsetik og den slags, men skal et tværfagligt udvalg vurdere, om båndoptager og hermeneutisk metode er pålidelig videnskab?"

Dømme om, hvad der er god og dårlig videnskab?

Tvisten handler om, at KU pr 1. september fik et nyt, revideret sæt regler for god videnskabelig praksis, og herunder hører også en beskrivelse af Praksisudvalget og dets virke.

Men de nye regler er faldet sociolog og professor emeritus Heine Andersen for brystet. I et kritisk indlæg i Universitetsavisen går han skarpt i rette med de nye regler, som har været undervejs i næsten to år, efter et KU's bestyrelse nedsatte et udvalg, bestående af Praksisudvalget samt to eksterne medlemmer, der skulle komme med en betænkning om de nye regler. Det arbejde var mere eller mindre affødt af Penkowa-affæren og ønsket om at sikre et system, der vil kunne fange tilsvarende sager på et tidligere tidspunkt.

Men sociologiprofessoren anklager regelsættet for at tillægge udvalget nogle vurderingskompetencer, de fagligt set ikke er klædt på til. Hans skepsis udspringer af egne erfaringer med Penkowa-sagen. Den sag blev netop sendt i KU's praksisudvalg, da Heine Andersen var medlem.

"Dekanen ville ikke røre det med en ildtang, og så havnede den hos rektor og hos os. Der sad vi så en jurist, en teolog, mig, som er sociolog, en statistiker og en filosof. Og så var der heldigvis en biolog, så en i udvalget havde for sat sine ben i et laboratorium," fortæller han.

2010: Varm Penkowa-kartoffel endte hos Praksisudvalget

For Heine Andersen blev den sag enden på hans virke i Praksisudvalget. Han argumenterede for, at udvalget ikke skulle behandle sagen, og da han ikke kom igennem med sit synspunkt, valgte han at trække sig.

"Udvalget endte så med at frikende Penkowa, og det var efter omstændighederne klogt gjort. Vi havde jo ikke kompetencer eller beføjelser til for eksempel at gå i hendes dybfryser. Vi kunne bare sende breve rundt."

I Heine Andersens øjne blev Praksisudvalget i den sag sat til at løfte en opgave, som de relevante faglige ledere burde have

taget sig af: "Sådan en sag er egentlig lige ud af landevejen: Med Universitetsloven fik man indført stærke ledere med vidtgående kompetencer. Da den ph.d.-studerende gik til institutlederen, skulle samme leder være gået til Penkowa og have sagt: Det her må vi have undersøgt. I stedet sende han klagen til dekanen, og hun sendte den til rektor og skrev udtrykkeligt, at hun ville holde det i armslængde. Og så endte Penkowa-sagen i vores praksisudvalg."

Men netop Penkowa-sagen er baggrunden for det, Heine Andersen ser som en u hensigtsmæssig skærpelse af udvalgets opgave: "Regel- og kompetenceændringen er en sandsynlig udløber af Penkowa. KU vil stramme op på reglerne, så et centralt organ kan tage affære."

Svarer det lidt til, da man reagerede på 9/11 med en terrorlovgivning?

"Det er ikke helt ved siden af. På foranledning af et ekstremtilfælde overreagerer man, og gør noget, der egentlig bliver til skade for systemet," svarer Heine Andersen.

“ Praksisudvalget bør ikke bedømme, om noget er god eller dårlig videnskab. **Professor Heine Andersen**

Hvad kan udvalget vurdere og dømme om?

Heine Andersens protest mod det nye regelsæt (i UNIVERSITETSAVISEN) fik efterfølgende et svar fra **professor Jens Schovsbo**, formand for det afgåede praksisudvalg, samt **professor Peter Sandøe**, som fortsætter i det nye udvalg. De deler ikke sociologiprofessorens skepsis over at kunne vurdere 'pålidelighed', men slår fast, at det skal ske med respekt for faglig diversitet. Der skal inddrages faglige eksperter, ofte fra andre universiteter.

Over for FORSKERforum bekræfter Sandøe, at der kan indbringes sager, hvor Praksisudvalget kan afgøre spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om god eller dårlig videnskab. Også selvom der ikke på forhånd kan gives klare definitioner på, hvor grænserne går.

"Vi skal være meget forsigtige med at tage sager, der har karakter af faglig uenighed. For de skal behandles i en peer review-proces.

'Pålidelighed' på KU

Om god/dårlig videnskab, lyder kritikken

Men der kan være sager, hvor forskere bruger metoder, der set med fagets egne øjne er yderst tvivlsomme, men som alligevel ikke fanges. Som for eksempel i den første Nyborg-sag, der blev frafaldet i UVVU," siger Sandøe.

Hvem afgør, om det er en faglig tvist, eller det er en sag for Praksisudvalget?

"Det gør vi, udvalgets medlemmer. Så der får udvalgsmedlemmerne naturligvis en stor magt; vi skal forvalte omhyggeligt."

Peter Sandøe slår samtidig fast, at Praksisudvalget ikke skal behandle spørgsmål om uredelighed: "Vi skal forstås som et spejlbillede af UVVU. Når noget falder under bagatelgrænsen der, så ligger den hos os. Og får vi en sag, der handler om uredelighed, skal vi sende den videre til UVVU. Man kan sige, at det er noget rod, at vi har begge udvalg. Men sådan ville Helge Sander altså have det."

“

Der kan være sager, hvor forskere bruger metoder, der set med fagets egne øjne er yderst tvivlsomme.

Professor Peter Sandøe

Peter Harder:

"Pålidelighed handler ikke om metode"

Sprogprofessor Peter Harder har været aktiv i KU's uredelighedsdebat. Og han var den ene af de to supplerende medlemmer i det udvidede praksisudvalg (den anden var SUND-professor Jens Rehfeld), der lavede betænkningen bag det nye regelsæt. Han støtter regelsættet og opfatter ikke begrebet 'pålidelighed' som en metodologisk kvalitetsvurdering, som Heine Andersen ellers frygter.

"Det handler ikke om, om man bygger sin undersøgelse på spørgeskema eller intuition. Det er et spørgsmål om at udvise personlig pålidelighed. At man kan 'lide på', at det stykke videnskabelige arbejde, der er fremlagt, er det, man rent faktisk har udført."

Men kræver det ikke en faglig indsigt at vurdere dette?

"Muligvis – men der er ikke tale om en rent faglig vurdering. Det, man skal vurdere, er, om realiteten svarer til det, der bliver sagt. Man skal egentlig bare kunne læse indenad. Og så har udvalget jo adgang til eventuelt indhente noget faglig bistand," svarer Harder.

Nye fortolkningstvister

Heine Andersen mener ikke, at udvalget skal lave kvalitetsvurderinger. Men Harder mener, at reglerne bl.a. har til formål at forhindre nye Penkowa-skandaler, og at udvalget får en aktiv rolle. Og han har så sin personlige opfattelse af, at udvalget har muligheden for at undsige en forsker, der ikke lever op til åbenhedskravet.

"Heine Andersen mener, at udvalget skal holde sig væk. Jeg siger, at man skal fange Penkowa så tidligt som muligt. Det opnår man ikke ved, at Praksisudvalget sætter sig med armene over kors", siger sprogprofessoren. "Jeg lægger vægt på åbenhed, som også er pointeret i de nye regler. Det betyder, at når Penkowa hævder, at hun har undersøgt så og så mange rotter, og det faglige miljø konstaterer, at det ikke ser troværdigt ud, så kan Praksisudvalget bede om at få hendes materiale forelagt. Og vil hun ikke det, så kan Praksisudvalget på KU's vegne sige, at man ikke kan bakke op om vedkommende som troværdig forsker."

Regelsættet er således udsat for fortolkningstvister. Muligheden for at pådømme som utroværdig, som Harder referer til, er nemlig ikke direkte indskrevet i det nye regelsæt. Det fremgår til gengæld af en af anbefalingerne i betænkningen bag.

Mellemstation før UVVU?

Peter Harder er ligeledes tilhænger af, at Praksisudvalget spiller en rolle som mellemstation i forhold til uredelighedsudvalget. I de nye regler er det formuleret på den måde, at udvalget *kan* indbringe sagen for UVVU, hvis klageren ikke selv gør det inden for syv dage. Formuleringen *kan* er imidlertid en kompromisløsning. Harder så gerne, at det var blevet et *skal*:

"Der var en længere formuleringskamp, hvor jeg var på den mere hidsige fløj. Nu landede det som en mulighed, men jeg ville gerne have slået det fast, at Praksisudvalget automatisk leverer sagen videre til UVVU, hvis der er grund til det."

lah

KU-tvist tangerer UVVU-debat

Heine Andersens kritik af KU-Praksisudvalgets rolle som en instans, der skal vurdere videnskabelig pålidelighed, tangerer den løbende debat om UVVU.

UVVU-debatten er fremprovokeret af de igangværende sager om Bente Klarlund og Helmuth Nyborg.

Foreløbige udtalelser har sat sindene i kog om fortolkning af UVVU's regelsæt – hvad er uredelighed og hvad kan UVVU egentlig gå ind og vurdere? I FORSKERforum stillede to juraprofessorer – Peter Pagh og Henrik Lando – spørgsmålstegn ved UVVU's berettigelse til at erklære forskere uredelige, når UVVU ikke positivt kan bevise forsættligt forsøg på at snyde. Sagen afslører, at der er dyb uenighed i samfundsvidenskaberne, populært sagt mellem "empirister og liberalister".

Problemer i UVVU's kompetencer

Sociologiprofessor Heine Andersen har kritiseret "liberalist-mindretallet" i Helmuth Nyborg-sagen, som ikke vil dømme Nyborg uredelig, fordi det bare er "mangelfuld reference", når Nyborg ikke har kunnet eller ville fremlægge en central kildereference. Den kritik står professoren ved.

Men samtidig erklærer han sig delvist enig med Pagh og Lando, når de peger på nogle grundlæggende problemer omkring UVVU's kompetencer: "Erfaringerne med UVVU er ikke entydigt gode. Sådan som kommissoriet er formuleret, kan udvalget ikke fortage egentlige kvalitetsvurderinger af forskningen – og gudskelov for det. Men hvis de så når frem til, at der ikke er uredelighed, kan det virke som en blåstempling af forskningen," forklarer Heine Andersen og henviser til en tidligere Nyborg-sag, hvor der ikke kunne påvises uredelighed.

"Udvalget måtte ud i, at der ikke er tale om uredelighed. Og så bliver det udlagt som om en frikendelse, som at der siges god for Nyborgs forskning. Det er en af svaghederne. Der er problemer med et statsligt udvalg, der har en overdommerfunktion og kan blive rodet ind i slagsmål om sandt eller falsk og god eller dårlig forskning."

E-læring skaber nye ophavsret-udfordringer

Lærere har ophavsret på deres trykte undervisningsmateriale. Men vær vågen, når det handler om e-læringsmateriale, advarer ophavsretseksperter

Lærere kan ikke automatisk regne med fuld ophavsret, hvis de producerer e-læringsmateriale.

Hidtil har sagen været bøv. Skriver du en lærebog, redigerer du en materialesamling, eller formulerer du et opgavesæt, så ejer du selv ophavsretten til det produkt, du har lavet. Du kan udgive og tjene penge på det, og du kan tage det med og bruge det, hvis du skifter arbejdsplads.

Men som på så mange andre områder sker der i disse år en øget digitalisering af undervisningsmaterialerne. Og når det gælder e-læring, er sagen ikke helt så enkel som før, fortæller **Morten Rosenmeier**, professor i ophavsret ved KU og formand for Udvalget til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (UBVA), der varetager de ophavsretlige interesser for AC-organisationerne.

”Når det handler om e-læring, er situationen mere kompleks. For når der er tale om e-læringsmateriale, vil der tit være teknisk personale – programmører, kameramand og andet – inde over. Her kan uddannelsesinstitutionerne have et naturligt ønske om at få del i ophavsretten til materialet. I modsætning til, hvis jeg der er tale om lærebøger o.l.”

Erhvervsskoler på ophavsretjagt

For nyligt har man på erhvervsskoleområdet set nogle hårde anslag mod lærernes ophavsret til undervisningsmateriale. På Aarhus Købmandsskole og EUC-Vest har man i 2012 og 2013 indgået aftaler med lærerne om, at skolerne får ophavsretten til lærernes undervisningsmateriale. Skolernes lærere kan derfor frit genbruge hinandens materiale.

Ifølge Morten Rosenmeier blev de aftaler indgået under et stort pres fra arbejdsgivers side: ”Arbejdsgiverne kan i et vist omfang varsle ændringerne af ansættelsesforholdene, hvilket betyder, at hvis ikke de ansatte indgår en aftale, bliver de afskediget,” fortæller han.

Derfor handlede det om, at få det bedste mulige ud af aftalen, forklarer Rosenmeier, der godt kan forstå, at skolerne vil have del i ophavsretten.

”Det fungerer simpelthen ikke, hvis en lærer, der har brugt skolens resurser på at lave et kostbart e-læringsforløb, kan tage det hele med, hvis han rejser. Der er også et hensyn at tage til kollegerne. De aftaler, der blev indgået, tager både hensyn til skolerne og lærerne. Lærerne beholder i vidt omfang retten til at udgive deres materiale i bogform, og hvis skolen sælger materialet til andre skoler, skal lærerne have del i pengene”, forklarer Morten Rosenmeier.

Kun KU har aftale

Noget mere fredeligt er det stadig på universitetsområdet, hvor ingen institutioner endnu har gjort forsøg på at true undervisernes ophavsret på undervisningsmaterialer.

Eneste universitet, der har lavet en decideret aftale om de ophavsretlige forhold, er KU. Men det er ifølge Rosenmeier en ganske lempelig aftale i forhold til de nævnte erhvervsskoler. Den sikrer lærere ophavsretten til trykt undervisningsmateriale, men siger til gengæld, at KU kan få delvist ophavsret på

e-læringsmateriale. En rigtig god aftale, der også sikrer underviserne, mener Morten Rosenmeier.

”Ja, for underviseren afgiver kun så meget ophavsret, at han ikke vil kunne sagsøge sine kolleger for krænkelse, hvis de bliver ved med at bruge hans e-læringsmateriale, efter at han eventuelt har skiftet arbejdsplads. Men du må godt udgive materialet som bog og i et vist omfang bruge materialet på en anden arbejdsplads,” siger Rosenmeier.

Hvis man som universitetslærer udvikler e-læringsmateriale sammen med andre ansatte, opfordrer Rosenmeier til, at man får lavet en skriftlig aftale med ledelsen, hvor man aftaler ophavsretten for det specifikke produkt. I sådan en situation kan der hentes rådgivning i UVBA.

Lah

Streaming og webcast kræver tilladelse

En form for undervisningsmateriale, der bliver mere og mere almindeligt, er web-streaming af undervisningen. På flere universiteter installeres kameraer permanent i auditorier og undervisningslokaler, så undervisningen uden større besvær vil kunne transmitteres live eller hentes som webcast på universitetets hjemmeside.

Her står underviseren imidlertid stærkt, når det gælder ophavsret: ”Reglerne siger helt klart, at man ikke må webcaste læreren, med mindre vedkommende giver lov. Og man kan også altid trække webcastet tilbage, hvis kan skulle være kommet til at sige noget forkert, eller svine universitetsledelsen til,” forklarer professor Morten Rosenmeier.

Webcasting må ikke ske ubevidst for læreren. Der skal gives en særskilt tilladelse. Og skulle man finde på at lave kollektive aftaler om webcast, vil man stadig kunne trække webcastet tilbage.

”Der står i persondataloven, at samtykke skal være udtrykkeligt og informeret. Og selvom man har givet samtykke, kan man altid trække det tilbage. Persondataloven bygger på EU-regler, så det er ikke noget, man kan rykke ved.”

AAU: Fyringsrunde på Statskundskab

Først blev der ansættelsesstop. Nu er fem vipere og en HK'er fyret fra AAU's statskundskab og to overflyttet til andre institutter. Det er konsekvensen af AAU-ledelsens ekspansionskaos, og af instituttets manglende eksterne indtjening ud over basismidlerne. Instituttet beskæftiger bl.a. professorer med en høj profil i offentligheden: professorerne Henning Jørgensen, Flemming Ibsen, Johannes Andersen og Jørgen Goul Andersen. Men institutlederen præsenterede pludselig et chokunderskud 8+9 mio. i 2013-14, og bestyrelsen kræver balance i 2014-budgetteringen.

"Årsagen til fyringerne er, at instituttet ikke genererer penge nok, så der er underskud i forhold til bemanningen. Ledelsens fyringskriterier har været en vurdering af de enkelte medarbejders kompetenceprofil og performance: Scorer man BFI-publiceringer og dermed forskningsbevillinger? Skaffer man eksterne indtægter? Er man en central og efterspurgt underviser?", forklarer **DJØF-tillidsmand Jesper Lindgaard Christensen**.

Akademisk Råd: Ubalance mellem fakulteterne

Ud over svigtende indtjening, så er AAU's interne budgetmodel til samfundsvidenskabernes ugunst, lyder klagen til bestyrelsen fra **samfundsvidenskabs Akademiske Råd**. Samfundsvidenskab er nemlig med til at betale for tek-nat's dyrere lokaler. Den interne forskningsbevillingsmodel begunstiger tek-nat' og sund', lyder protesten.

Men fakultetsledelsen har fyret, før klagen er behandlet ved et AAU-bestyrelsesmøde d. 28. oktober, og hertil siger tillidsmanden: *"Ledelsens forklaring er, at man er tvunget til at handle nu, for lange opsigelsesvarsler betyder, at besparelser først får effekt i 2014. Og så henvises til, at bestyrelsen har nulbudgettering, og da det allerede har resulteret i fyringer på tek-nat', så kan man ikke lave særbehandling med respekt til samf' ..."*

Venter ny fyringsrunde til foråret?

"Det er ulykkeligt med fyringer, før sagen er gennemarbejdet. Men det er særlig anstødeligt, at fyringer faktisk rammer adjunkter. Efter at have kvalificeret sig bankes de ramte faktisk helt ud af karrierevejene. Det strider helt imod ledelsens snak om det rummelige

AAU's københavnercampus: Ekspansionskaos og rod med økonomistyringen sender en efterregning til det politologiske institut.

arbejdsmarked og synlige karriereveje osv.", siger tillidsmanden.

Baggrunden for fyringerne er, at AAU's bestyrelse – med eksternt flertal – kræver nulsumsregnskaber 2014. Og det har institutlederen og dekanen så ageret på. Men selv efter "afværgeforanstaltningerne" mangler stadig 6,5 mio. på Statskundskab i 2014, så der ligger måske en ny fyringsrunde til foråret i luften?

"Vi har ikke fået garantier mod en yderligere fyringsrunde, nej. Ledelsens overvejelse har været, at man er bange for at komme ind i en negativ spiral ved at skære for dybt og kernemedarbejdere væk, som kunne generere indtægter i den kommende periode. Man håber på en adfærdsændring, som kan generere flere indtægter".

Catch-22: Undervisningspresset bare vokser

"Processen foregår hovsa og vilkårligt. Økonomistyringen har været kaotisk, og vi har stadig ikke fået fremlagt regnskaber eller budgetter, som belyser, hvordan den økonomiske situation er efter fyringerne. Såvel institutleder som dekan fralægger sig ansvaret for situationen, så det er ikke muligt at placere præcise årsager eller forklaringer. Det er ingens skyld", siger **lektor og tr-suppleant Poul Thøis Madsen**. Han har særligt øje for undervisningen:

"Der foregår ingen langtidspanlægning, orientering eller direktiver fra ledelsen om, hvordan den nye situation skal håndteres.

Helt grotesk er det, at ledelsen øjensynlig bare går ud fra, at vi tilbageblevne skal overtage de fyringsramtes arbejde, hvis ikke studerende skal være uden vejledning. Systemet kører kun på vores pligttopfylden, vi kan jo ikke lade alting sejle. Der var et eksempel på en af de fyrede, som forelæste to gange samme dag, hvor han blev fyret! Jeg har selv måttet overtage fire grupper som vejleder – som rent overarbejde".

Indirekte krav om nyt ubetalt overarbejde?

"Undervisningspresset er grotesk, for vi har tidligere accepteret at skulle undervise 10 pct. mere for netop at undgå fyringer – men det var altså en forgæves gestus, viser det sig nu! Og tilmed indgår, at ledelsen har fastfrosset vores 'overarbejdstimer' på undervisningen. Du kan således have 500 timer hvilende i banken, som du ikke ved, om du nogensinde får plads og lov til at afspadsere – og samtidig kræver ledelsen indirekte, at du nu skal begynde at opbygge nyt gratis overarbejde. Det er ren goddaw mand økseskaft".

"Det er en ulykkelig og uacceptabel situation for de fyrede. Men det gælder også for de tilbageværende, for presset bare vokser og vokser. Vi er fanget i en catch-22. Det siger sig selv, at når vi påtager os ekstra undervisning, så går det ud over vores forskning – og vores mulighed for at score BFI-publiceringspoint, som er et af fyringskriterierne".

Se næste side ...

Saxobank-logik: 'Tjen

Et institutregnskab som case: På AAU's Statskundskab handlede fyringskriterier om din økonomiske betydning. Professor Henning Jørgensen kommenterer sit instituts regnskab og de akademiske konsekvenser

Dekanen og institutlederen for AAU's Institut for Statskundskab holdt i begyndelsen af oktober prikkerunde, som endte med, at fem vip'ere og en HK'er blev fyret og to blev overflyttet til andre institutter. Det skete med henvisning til instituttets manglende indtjening i forhold til bemanningen. Dels havde man et gammelt underskud, som var under nedarbejdning. Og dels dumpede der pludselig en efterregning på 8+9 mio. kr. ind som følge af manglende økonomistyring.

De drastiske fyringsforanstaltninger blev gennemført, fordi AAU's bestyrelse kræver nulregnskaber for 2014. Institutters regnskaber skal være i balance. Bestyrelsen ville ikke træde til ved at tære på AAU's opsparing.

"De drastiske foranstaltninger, processen og præmisserne på Statskundskab kan måske bruges som eksemplarisk case for, hvordan fremtidige 'konkurrenceudsatte' universiteter får nye rationaler", mener professor **Henning Jørgensen**, der selv er ansat på Statskundskab.

Han frygter, at det fremtidige universitet, dets institutter og de enkelte medarbejdere først og fremmest får økonomi som succeskriterium: "Så vil det i stedet for ny, kritisk videnssøgning med lidenskab for forskning og undervisning blive incitamenter og sanktioner, der skal styre arbejdet. Nu får AAU-Statskundskab de første konsekvenser at føle, men bagvedliggende mekanismer i universitetsfeltet kan komme til at gælde for alle fremover – andre mærker det bare i blodere former nu".

Ad. Foreløbigt institutregnskab

"AAU-samf har fået problemer både på grund af fordelingsmekanismer, ny økonomistyring og decentralisering af økonomien. Forløbet på fakultetet og på Statskundskab har så også været hovsa-præget. Lige før sommerferien fik vi at vide, at instituttet ville komme ud med en god balance efter nogle besparelsesforanstaltninger. Men så kom der pludselig meldinger ud om en stærkt forværret økonomisk situation med stort underskud efter sommerferien. Der var tilsyneladende et alvorligt økonomistyringsproblem, som blev sendt videre til Statskundskab.

Det kan undre, at fakultetet ikke tog ansvaret for efterregningen, for økonomistyringen er fastholdt centralt, og der har aldrig været et 1:1 forhold mellem uddannelser og institutter. Statskundskab havde haft en hurtig og stærk ekspansion, og så sættes instituttet til at bøde for ændrede økonomiforhold. Det hænger også sammen med, at AAU-bestyrelsen har en nulbudgettering. De vil altså ikke tære på AAU's opsparing for at ride krisen af. Og eftersom indtægter først kommer forskudt i forhold til udgiftsbehovene, kommer der balanceproblemer".

Ad. Decentralisering til institutniveau

"Samf's budgettering og økonomistyring sker på fakultetsniveau. Det var derfor med nogen forbløffelse, at vi erfarede på Statskundskab, at økonomien er decentraliseret til institutniveau, og at det ikke var et fakultetsproblem. Så blev fyringer et institutproblem, da instituttets økonomi skal være i balance i 2014. Budgethensyn kommer i første række fremover. Groft sagt peger det mod at få vurderet hver enkelt medarbejders evne til at generere indtægter. Det bliver, hvad der tidligere var kendt som 'sektorforskningsbetingelser'. Man kan også sige, at institutter måske gøres til "lokale profitcentre" fremover: Man skal køre sin egen "butik" og lave egen økonomistyring. Flere administratører, færre forskere, undervisere og TAP'er."

Ad. huslejeandel

"Samf" er generelt presset af at have de mindste undervisningstaxametre med 46.000 kr. pr. studerende, fx set i forhold til tek-nat's 67.000-95.000 kr. Men den ulighed forstærkes internt på AAU, fordi rektoratet og bestyrelsen har lavet en intern budgetfordelingsmodel til samf-fakultetets ugunst. Samf betaler AAU gennemsnitspris for lokalerne og er dermed med til at betale for tek-nat's dyrere lokaler. Den interne forskningsbevillingsmodel begunstiger tek-nat' og sund'. Det har Samf's Akademiske Råd protesteret over."

Ad. Eksterne forskningsindtægter

"AAU-Statskundskab har traditionelt haft stor succes med eksterne forskningsbevillinger, men i 2013 blev to store bevillinger ikke til noget, så niveauet fra de foregående år ikke kunne holdes. Det får stærke økonomiske følger, og der registres først en indtægt, når penge fra bevillinger forbruges. Igen kommer der usamtighed mellem indtægter og udgifter inden for budgetåret."

Ad. Efterregning diverse = fyringer

"Store efterregninger er udskrevet ovenfra, og det betyder, at AAU-Statskundskab pålægges nedskæringer og fyringer. Og her signalerer de vigtigste fyringskriterier, der går på "indtægtsgivende performance", hvad der tegner et fremtidigt, "moderne" universitets rationale. Kriterier som indhøstet BFI-point og hjembragte eksterne midler bliver positive vurderingskriterier. Det bliver måske mindre på kvalitet eller faglig nødvendighed, der vil blive vurderet. Der kommer nemt en detaljeret kontraktliggørelse af den enkeltes arbejdsforhold, med indsats målt på indtjeningssevne."

... din egen løn hjem

Ad. Med forbehold

"Men rodet med økonomistyringen forlænges, fordi medarbejderne ikke føler sig velinformerede gennem gennemsigtige redegørelser. Vi har ikke fået fremlagt detaljerede regnskaber og budgetter; så det faktiske beslutningsgrundlag kender vi ikke. Ledelsen står med et forklaringsproblem, for vi har fået at vide, at vi ikke har gjort noget forkert. Det er svært at finde nogen, som tager ansvar for det skete. Det frustrerer".

AAU-Statskundskab Foreløbigt institut-regnskab 2013-14 (med forbehold)

Udgifter

Personaleudgifter	
Husleje-andel	
Forbrugsomkostninger	
Bidrag til AAU-fællesadm.	
Gammel gæld fra 2012	8 mio.
Efterregning diverse	9 mio.

Indtægter

Basisindtægt undervisning	
Stå-indtægter undervisning	
Basisforskningsmidler	
<u>Eksterne forskningsindtægter</u>	

Årsregnskab 2012-13	-17 mio.
Konkskens:	6 fyringer

Ledelsens påtegning: Budgettet/
regnskabet er afgivet uden ansvar

Regnskabets bundlinje: Kommercielle kvalifikationsprofiler

"Økonomikrisen på AAU-Statskundskab er et eksemplarisk case-studium, som signalerer, hvad der kan blive det nye universitets rationale. Der skal sikres finanslovsmidler, BFI-points og eksterne bevillinger. Hver enkelt medarbejders værdi måles meget heri; om man er bredt anvendbar som underviser? Professoral kundskab, kollegialitet og kantet faglighed skal vel væk til fordel for en entreprenør- og foretagsomhedskultur.

Succeskriterierne ligner kommercielle forbilleder – næsten som i Saxobank: Hver medarbejder skal tjene sin egen løn hjem og helst mere end det. Før bar de ansatte viden, nu tager firmaet ansvaret for forskning og undervisning. Kalkuleret 'effektivitet' kan blive et mål i sig selv, og de effektivitetskrav vil disciplinere folk. Ledere og regnskabsfolk bliver de nye 'store ånder' på universitetet.

God forskning bliver omdefinert til finansierbar forskning! Her er succeskriteriet masseuddannelse og generering af taxameterindtægter. I sådan et system findes ikke længere uafhængige intellektuelle, kun intellektarbejdere. Her er succeskriteriet ikke akademisk kvalitet i uddannelse og forskning. Heller ikke kritiske analyser, som kan oplyse og korrigere den offentlige forståelse. Kvalitet og sandhed er under pres".

Ad. Det interne ansvar

"De strukturelle forhold for universitetet og de interne fordelingsmekanismer har sammen med kravet om nulbudgettering ført fakultetet ud i økonomisk uføre.

Situationen er imidlertid ikke resultat af en naturkatastrofe, så psykologisk set er det vigtigt for de ansatte, at nogle tager ansvar for forløbet og de politiske valg – også for den interne tillids skyld. Ledelsen har et kæmpe reparationsarbejde der. Motivationen hos medarbejderne har været drastisk faldende gennem mange uger nu".

Politikernes ansvar?

"Politikerne er medansvarlige for den stigende markeds- og managementgørelse af universiteterne, men de forstår næppe, hvad de har sat gang i. De har indført NPM (New public management), selv om privatsektorskrifterne ikke passer på videnssektoren. Med NPM sætter politikerne en gang om året overordnede økonomiske og strategiske pejlemærker op, som det så overlades til embedsmænd at føre ud i livet. Og succeskriterierne her er ikke 'kvalitet', men hvad der genereres af indtægter, og hvad der kommer igennem af studerende. Bundlinjen bliver sigtemålet. Der sker hurtigt en målforskydning, hvor 'accountability' kommer til at afløse den faglige 'responsability'.

Universitets formål i sandhedssøgning og læring bliver let marginaliseret. Men den konflikt slipper politikerne for at tage stilling til, for de har jo overgivet forvaltningen af rammerne til andre. Det er, hvad politologien forklarer med 'principal-agentmodellen', der handler om delegation af udførelse af bestemte opgaver til andre, som får rammen til og ansvaret for at føre principalens intentioner ud i livet.

Universitetsloven abonnerer også på den styringsmodel. Demokratiske 'bremseklodder' som fakultets- og institutråd er afskaffet.

Politikerne fralægger sig ansvaret, samtidig med at institutionerne kommer til at operere med kommercielle vidensmodeller, målforskydninger, perverse effekter og pengeproblemer".

jø

Rektortalsmanden: 'Sådan siger man ikke til en minister

SDU's rektor Jens Oddershede har været formand og talsmand for Rektorkollegiet siden 2005. Han afgang som SDU-rector pr. 1. februar, og så skal Rektorkollegiet skal have ny formand.

Det er ingen hemmelighed, at posten som rektorformand kan være konfliktfyldt. Dels kan der være politikere og ministre, som skal have modspil. Og dels er der også interne interesse modsætninger mellem uni'erne. Det gælder fx holdningen til bygningssejle, hvor DTU har fået delvis sejle og hvor KU gerne vil have det, mens andre uni'er måske er mest interesseret i at få forbedret deres lejebetingelser. Det gælder i spørgsmål om publikationsmålinger, som kan favorisere nogle bestemte fag (fx medicin eller ingeniørvidenskab). Og det gælder ikke mindst en løbende konflikt om grundmodellen for fordeling af forskningsmidler, hvor de nye uni'er (CBS, Aalborg og RUC) traditionelt får langt mindre end de gamle uni'er (KU og Aarhus).

Men hvordan har Oddershede selv oplevet sin formandsrolle?

AFSKEDSINTERVIEW

Hvad har været den største udfordring i årene som rektortalsmand?

"Det var en meget svær tid i 2007 efter den store fusionsbølge, hvor nogle havde rivaliseret om, hvem der skulle være sammen. Det gav friktion, hvor nogle bagefter havde svært ved at tale sammen, og hvor nogle ikke var så interesserede i fælles optræden. Den konflikt blev der brugt mange ressourcer på at forlige, så rektorkredsen – og bestyrelseskredsen i Danske Universiteter – igen kunne finde sammen i et fællesskab.

FORSKERforum har aldrig haft problemer med at få citater ud af Oddershede. Han har altid stillet villigt op, enkelte gange med skarpe kommentarer, men for det meste har han udtrykt sig diplomatisk og talt konflikter/kontroverser ned – selv om de var indlysende. Hvorfor?

"Den karakteristik kan jeg da godt genkende. Jeg har forsøgt at være samarbejdets mand og dialogens, så den stærke anerkendte den mindre stærkes ret. I rollen som rektortalsmand for alle otte rektorer har

det jo handlet om at finde en fælles platform eller mellemproportional. Jeg har skullet tale konflikter ned eller finde løsninger, hvis der var modsætninger.

Det har ikke handlet om at finde mindste fællesnævner, for jeg har da ofte udtrykt mellemproportionalen plus lidt skarphed, så der kom lidt uni-politisk profil på. Man får jo ingen indflydelse, hvis man er tandløs og ligegyldig!

Også overfor ministre og politikere skal man jo ikke afskære sig fra forhandling ved at indtage et for skarpt synspunkt. Men der er da ministre, som har følt sig generet og irriteret. Kort tid efter den borgerlige regering tiltrådte i 2001, kritiserede jeg da de uambitiøse finanslove, og statsminister Anders Fogh kaldte mig 'en grædekone'. Men der gik så kun få år, før bevillingerne voksede.

Hvordan håndteres interne modsætninger mellem uni'erne – fx med DTU på den ene fløj og RUC på den anden – af rektorformanden?

"Der er da ingen tvivl om, at der er interne modsætninger. I rektorkredsen bruges der meget tid på at udrede tal og dokumentation og statistikker, så præmisserne er klare. Og så diskuteres sagen for at finde frem til fælles synspunkter og holdninger. Og nogle gange er det bare ikke muligt at opnå konsensus, fordi det jo er et nulsumsspil; hvis nogle skal have mere, så får andre mindre, og den er svær at løse.

Men der jo også tilfælde, hvor det faktisk lykkes at finde modeller med opbakning, fx bevillingsmodellen ved fordeling af forskningspenge på basis af publicering. Den blev vi enige om i rektorkredsen, og så overtog Folketinget den. Ellers er det ikke til at sige, hvordan modellen var blevet.

Nogle kritiserer rektorgruppen for ikke at optræde som magtfuld interessegruppe overfor politikere og omverden: Man har ikke protesteret mod ekstern indblanding, mod voksende konkurrenceudbydelse eller mod bibliometriske faktorer – man har klappet hælene sammen, når ministeriet kom med direktiver?

"Det kan nogle mene. Men den afdæmpede forhandlingstilgang har været et bevidst valg. Der er visse ting, uni-sektoren bare må implementere, fx når der er vedtaget en lov. Uni'erne må grundlæggende acceptere, at vi er statsinstitutioner, og politikerne er vores arbejdsgivere. Indenfor den ramme gælder det om at markere sig, uden at komme i dyb konflikt, så man bevarer indflydelse, så politikere og embedsmænd ikke tager uhensigtsmæssige beslutninger. Hvis vi brokker os for meget, så risikerer vi, at såvel politikere som embedsmænd går i baglås.

Har rektorformand Jens Oddershede nogensinde sagt 'NU STOPPER DU ALTSÅ' til en minister – fx Helge Sander – hvis ministeren

Rektorkollegiet samlet på trappe i forbindelse med oktobermøde med uniminister Morten Østergaard. Nedefra ses SDU-rector Jens Oddershede (formand og talsmand), Aalborg-rector Finn Kjærdsdam, RUC-rector Ib Poulsen, KU-rector Ralf Hemmingsen (næstformand), CBS-rector Per Holten-Andersen, DTU-rector Anders Overgaard Bjarklev og Aarhus-rector Brian Bech Nielsen. (IT-uni's rektor Mads Tofte var fraværende).

var i færd med at gøre noget, som var fuldstændig i strid med og truede uni-verdens funktion?

”Nej, sådan siger man altså ikke til en minister! Uni'er er jo statsinstitutioner, og ministeren er vores arbejdsgiver. I sådanne situationer har vi i rektorkredsen klart markeret, at vi er inderligt imod ministerens initiativ; men at vi selvfølgelig implementerer det, vi får besked om”.

Men der er jo også tilfælde, hvor minister og rektorkreds har haft en fælles interesse i at tryne medarbejderbestemmelsen via Universitetsloven, fordi rektorerne ville få større magt uden at skulle tage hensyn til de ansatte?

”Jeg ser det faktisk ikke som et spørgsmål

om 'at tryne medarbejdere'. Jeg mener, at den nye universitetslov har styrket de danske universiteter til glæde og gavn for såvel medarbejdere og studerende som samfundet mere generelt.”

Er det sundt, når 'konkurrenceudbydelse' fx betyder konkurrerende campusser på andres ressource (fx Aarhus, SDU eller AAU i København) eller i udbud af uddannelsesretninger, som til forveksling ligner hinanden?

”For en god ordens skyld: SDU har ikke studerende i København – kun forskning!

Men konkurrencen om studerende og forskningsmidler er voksende, og den må man deltage i, for ellers står man tilbage

som taber. Det dikterer globaliseringen, og politikerne kræver det. Hvis du ikke udbyder nye uddannelser og markedsfører dem, så gør andre det.

Grundspørgsmålet lyder så, om fordeling af 'markedet' skal ske helt åbent eller med en vis regulering? Hvem skal have retten til den specifikke uddannelse? Er der nogle, som skal have monopol eller fortrinsret til særlige uddannelser?

Det er svære og konfliktfyldte balancer. Og lad mig sige det sådan – uden at kritisere bestemte parter – at der er dele af uddannelsesudbuddet, som ikke er lige kønt. På trods af at det sker i den hellige konkurrences navn.”

jø

Flere unge på uni' – forsømmelse af erhvervs

Unge uddannelsesretning nu og i fremtiden: Regeringens mål er, at 25 pct. unge tager en akademisk uddannelse i 2020, og det mål er næsten nået. Så nu lyder spørgsmålet: Er det for mange?

Bedre og mere uddannelse er afgørende for at sikre vækst og velstand i fremtiden. Med den begynder regeringsgrundlagets afsnit om uddannelse, forskning og kompetencer. Og kort efter i teksten kommer de tre målsætninger, der siden er blevet gentaget til hudløshed som pejlemærker i regeringens uddannelsesindsats:

95 procent af en ungdomsårgang i 2015 gennemfører en ungdomsuddannelse; 60 procent af en ungdomsårgang i 2020 gennemfører en videregående uddannelse; 25 procent af en ungdomsårgang i 2020 gennemfører en lang videregående uddannelse.

Prognose jf. Profilmodellen

For nu lige at få gjort definitionerne helt skarpe: en ungdomsårgang i 2020 er alle de folkeskoleelever, der går i 9. klasse i skoleåret 2019/2020. Så når regeringen taler om en ungdomsårgang i 2020, der – på et eller andet tidspunkt – skal gennemføre en lang videregående uddannelse, er det altså det kuld af kandidater, der tidligst vil begynde at poppe ud i 2028.

I Undervisningsministeriets styrelse for IT har man imidlertid lavet en beregningsmodel – **profilmodellen** – der simulerer en årgangs vej gennem uddannelsessystemet op til 25 år frem i tiden. Og her kan man altså forudse, hvordan det går med regeringens målsætninger, og hvilket uddannelsesniveau, vi i Danmark bevæger os imod.

Ud fra den models beregninger – se MODELLEN – er tendensen helt klar: Danmarks ungdom vil blive langt mere veluddannet – i hvert fald langt mere bogligt veluddannet.

Akademikerekspllosion

Sammenligner man ungdomsårgangen 2011 med den 20 år ældre årgang 1991 – det er os, der runder 40 i disse år – siger prognosen (se FIGUR s. 19),

- at 88 procent vil få en ungdomsuddannelse inden for 25 år (mens tallet for årgang 1991 er 77 procent).
  - At 59 procent af 2011-årgangen vil få en videregående uddannelse (mod små 38 procent i 1991-årgangen).
- Og så kommer den helt store omvæltning:

- næsten 27 procent vil gennemføre en lang videregående uddannelse (Det sker kun for 12 procent af 1991-årgangen). Det betyder også, at der vil være langt færre af de officielle uddannelsesstæbere – dem, der ikke får nogen form for uddannelse. Dem vil der

- kun være knap 8 procent af i 2011-årgangen (mod 19 procent i 1991-årgangen). Prognosen antyder også, at universiteterne trods endnu et rekordoptag i år ikke har set toppen af studieoptaget. Da der i gennemsnit går godt to år fra studentereksamen til studiestart, kan det antages, at ungdomsårgangen 2008 er den dominerende blandt ansøgerne i år. Og på de blot tre år fra årgang 2008 til 2011 stiger andelen, der får lang videregående uddannelse med 7 procentpoint, hvilket i grove tal svarer til 5000 kandidater.

“ Snakken om, at vi var på vej ind i et vidensamfund, blev oversat til, at alle skulle have en universitetsuddannelse. Det er helt forkert.”

Christine Antorini

Modellen dækker kun frem til årgang 2011, og tallet kan således sagtens stige yderligere. Universiteternes fyldte auditorier vil med andre ord blive endnu mere fyldte i de kommende år.

Unge vil gå i gymnasiet

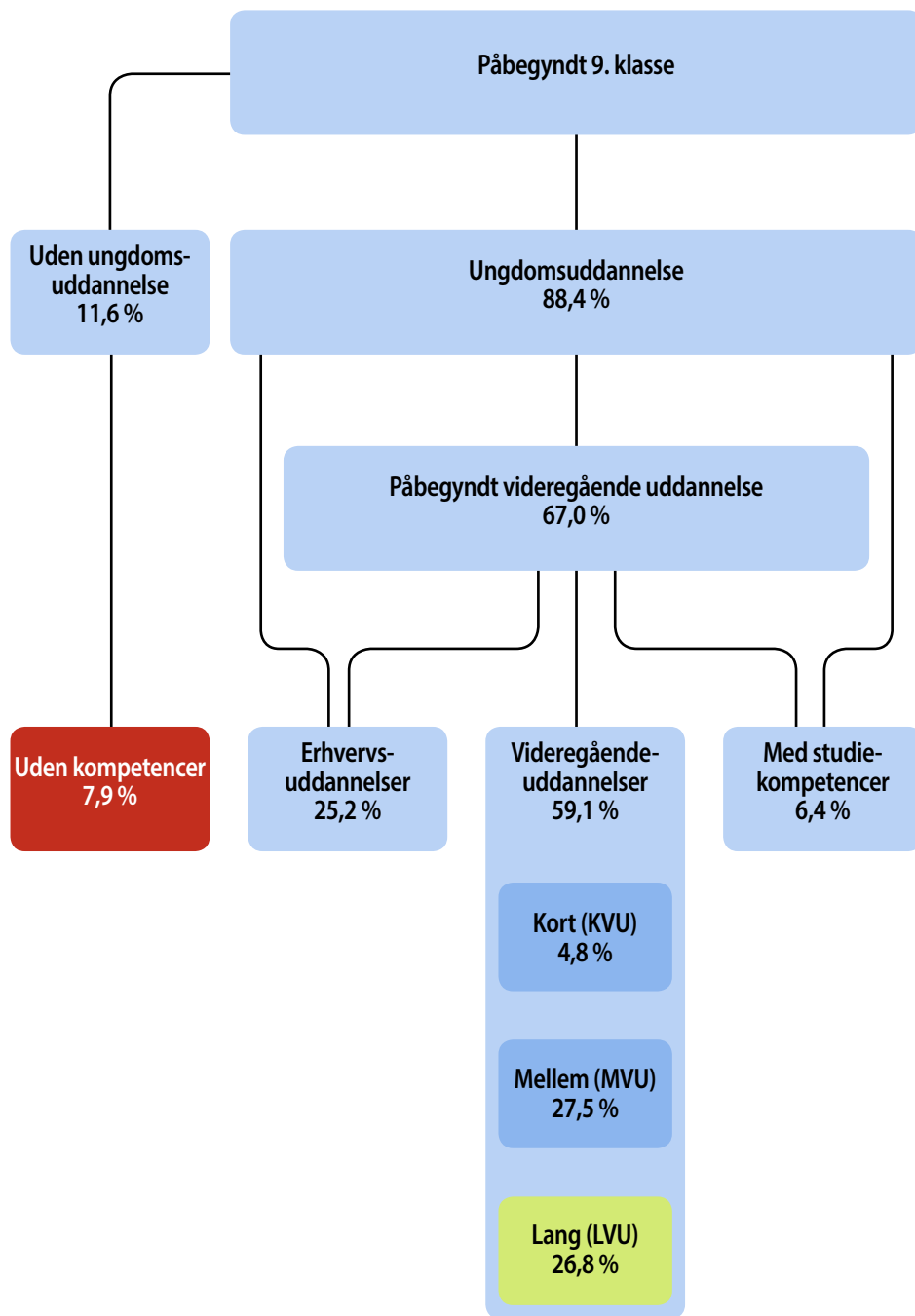
På baggrund af prognoserne kan det konkluderes, at regeringsmålet for de lange videregående uddannelser i teorien er nået næsten ti år før tid. Og tilsvarende er målet for de videregående uddannelser så godt som nået.

Det hænger lidt mere med målet om, at 95 procent skal tage en ungdomsuddannelse. Men pilen peger trods alt opad, og der er stadig et par år at løbe på. Alligevel hører man ikke regeringen juble højt over de lyse udsigter. For modellerne viser også en anden udvikling, som ikke bliver lige vel modtaget i alle kredse.

For nok stiger uddannelsesniveaulet, men samtidig trækkes de unge fra de praktiske kompetencer og over imod de boglige. Det begynder allerede efter folkeskolen, hvor

- 66 procent af 2011-årgangen søger ind på en gymnasial uddannelse, mens
- kun 30 procent søger imod en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. (For 1991-årgangens vedkommende var de to

Sådan går det årgang 2011

tal meget mere lige – henholdsvis 43 og 49 procent).

Tendensen slår igennem hele vejen op igennem systemet, hvor

- kun 6,6 procent ender med en merkantil uddannelse (for 1991-årgangen var det tal 15 procent).
- der også er færre, der tager en teknisk erhvervsuddannelse samt en kort videregående uddannelse.

Og den tendens klinger ikke godt i ørene på industri-, handels- og håndværksorganisationerne, der ikke tror på, at Danmark kan leve af kloge tanker alene.

Antorini: Erhvervsuddannelsesreform

Advarslerne kommer fra flere sider af. I juli kom arbejdsmarkedsforsker på AAU **Flemming Ibsen** med det overraskende budskab, at forældre i dag bør få deres unge til at droppe gymnasiet: De faglærte får bedre livsindkomst end folk med mellemlang uddannelse samt mange akademikere, lød det fra Flemming Ibsen, der gav regeringen ansvar for, at mange unge i hans øjne vælger forkert.

For få uger siden kom så regeringens svar på kritikken. Et udspil til en erhvervsuddannelsesreform, der skal forbedre kvaliteten af uddannelserne, gøre strukturen enklere og forbedre mulighederne for at få en praktikplads. Samtidig opstiller uddannelsesminister Christine Antorini i udspillet nogle konkrete mål om, at et større antal elever skal vælge erhvervsuddannelser i stedet for gymnasieuddannelser.

Det har siden fyldt meget i den offentlige debat.

Marchen mod de højere uddannelser skal stoppe, og regeringen vil nu forsøge at genne en del af flokken tilbage i folden med praktiske uddannelser. I dette citat, som undervisningsminister Christine Antorini for nyligt udtalte til Altinget.dk, fornemmes i hvert fald et lille "hovsa" mellem linjerne:

"Snakken om, at vi var på vej ind i et vidensamfund, blev oversat til, at alle skulle have en universitetsuddannelse. Det er helt forkert".

lah

FORKLARING: Figuren viser en prognose for de veje, de unge vælger igennem det danske uddannelsessystem. Prognosen viser ungdomsårgang 2011 – dvs. elever i folkeskolens 9. klasse i skoleåret 2010/11 – og går 25 år frem i tiden. Prognosen angiver således, **hvilket uddannelsesniveau årgang 2011 vil have opnået 25 år efter deres afgang fra 9. klasse.**

De nederste kasser angiver årgangens fordeling på uddannelsesniveau. Som det ses, vil 7,9 pct. ende helt uden uddannelseskompetencer, 25,2 pct. får en erhvervsuddannelse, 59,1 pct. får en videregående uddannelse,

herunder 26,8 pct. på universitetet. Og 6,4 pct. står tilbage med studiekompetencer, hvilket reelt betyder, at de får en ungdomsuddannelse og ikke mere end det.

Det er ud fra denne model, regeringen konstaterer, om man når sine mål om at 95 pct. af 2015-årgangen får en ungdomsuddannelse, at 60 pct. af 2020-årgangen får en videregående uddannelse og 25 pct. en lang videregående uddannelse.

(Prognosen er beregnet i den såkaldte 'Profilmodel', udarbejdet af Undervisningsministeriets styrelse for IT og læring).

Fordelingen af fremtidens unge p

Regeringen vil have 25 pct. ind på uni'erne, mens nogle klager over at erhvervsuddannelserne forsømmes. Fire forskere advarer mo

Uddannelse er roden til alt godt. Sådan har mantraet i flere år lydt fra stort set alle, der var noget ved musikken. Erhvervsorganisationer, arbejdsmarkedsforskere, faglige organisationer og ikke mindst politikerne har været enige om uddannelsesløftets velsignelser.

Og regeringen tog konsekvensen og skærpede de hidtidige officielle målsætninger for uddannelsesniveaulet – **95 procent af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, 60 procent skal have en videregående uddannelse og 25 procent en lang videregående uni-uddannelse.**

Ny plan for erhvervsuddannelserne

Men nu er det som, spørgsmålene og forbeholdene begynder at poppe op i forhold til den ensidige satsning på uddannelse – først og fremmest teoretisk uddannelse. De store optag har skabt en diskussion om masseuddannelser og en samtidig risiko for faldende kvalitet på universiteterne. Samtidig er advarselsråbene begyndt at lyde om den stærkt faldende søgning på erhvervsuddannelserne.

I begyndelsen af oktober reagerede regeringen så ved at fremlægge en storstilet plan for en reform af erhvervsuddannelserne. Der opstilles målsætninger for, at flere unge skal vælge erhvervsuddannelser efter folkeskolen. De skal billedligt lokkes tilbage fra den gymnasieuddannelse, som de er opdraget til er det eneste rigtige.

Ungdomsforskeren: Tunnelsyn på formel uddannelse

Ikke alle forskere er overbevist om, at uddannelsesmantraet er godt:

”De unge er blevet tudet ørerne fulde af, at uddannelse nærmest er den eneste vej til at kunne klare sig. Både de unge og deres forældre oplever et klart uddannelseshierarki, hvor de lange videregående uddannelser er bedst, mellemlange videregående er næstbedst og så videre. En undersøgelse har vist, at under 7 procent af forældrene vil anbefale deres børn at tage en erhvervsuddannelse. Og selv de unge, der klarer sig allerdårligst, har svært ved at se andre måder at klare sig på end uddannelse,” fortæller **Camilla Hutters** fra Center for Ungdomsforskning på AU.

Har regeringen og samfundet som helhed haft tunnelsyn omkring uddannelse?

”Både og. Det er jo ret uomgængeligt, at uddannelse er vigtigt for at klare sig på arbejdsmarkedet. Men man har måske haft tunnelsyn omkring det synspunkt, at formel uddannelse er den eneste vej, og at det helst skal gå hurtigt. Der er meget politisk fokus på, at man skal komme hurtigt gennem uddannelsessystemet og have få sabbatår. Men faktum er, at mange unge kvalificerer sig ved siden af uddannelse med erhvervs erfaring, udlandserfaring og den slags. De får faktisk nogle kvalifikationer, der efterspørges på arbejdsmarkedet,” siger Camilla Hutters.

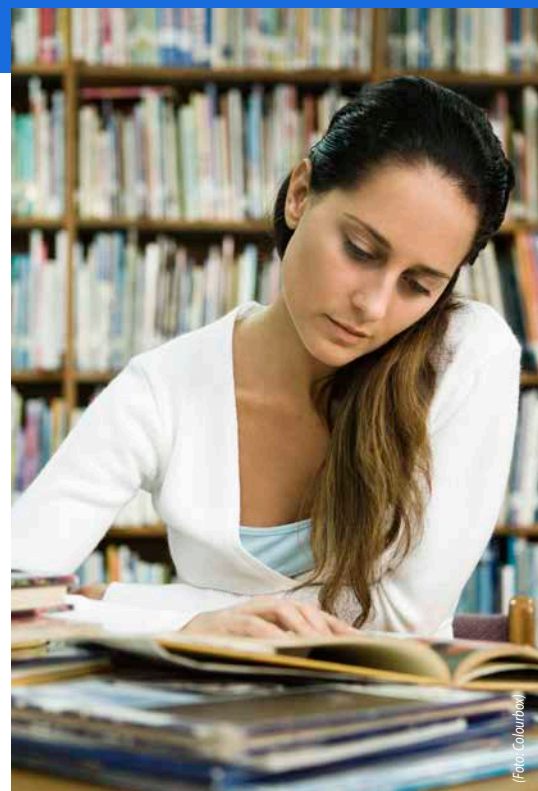
Politilogiprofessoren: Hvad med de 5-10 pct. i bunden?

Det med at se muligheder uden for det formelle uddannelsessystem er også noget, CBS-professor **Ove Kaj Pedersen** har fokus på. I bogen **'Unges motivation og læring'** (som bl.a. Camilla Hutters står bag) peger han på de tabere, som samfundets ungdomsræs er med til at skabe. For selv om det skulle lykkes at nå de forjættede 95 pct. med ungdomsuddannelse – prognoserne siger 88 pct. for 2011-årgangen – vil det ikke nødvendigvis være en hjælpende hånd for de sidste 5-10 pct., man får skovlet med.

”Det indebærer, at der lægges et enormt pres på de unge for uddannelse. Det består af socialt pres – grænsende til tvang for enkelte personer, fordi der kobles en social stigmatisering til det, at man ikke tager en uddannelse. Vi ser det i de såkaldte 'ungeplaner', der skal sikre at alle mellem 15 og 25 år er enten i beskæftigelse eller uddannelse. Og så kommer hele diskussionen om, hvilke konsekvenser det har for uddannelsessystemet – spørgsmålet om kvalitetssikring og om folk har evner og vilje til uddannelsen,” siger Ove Pedersen.

Han frygter, at det kan give et socialt bagslag for den gruppe af unge, der føler sig presset ind i en uddannelsesslange, som de hverken har lyst eller evner til, og han efterlyser et mere fleksibelt og åbent syn på kompetencer, der ikke nødvendigvis indebærer, at man tager den traditionelle tur op af uddannelsesstrappen.

”Som ung har man jo en frihedstrang, og en af mine påstande er, at fravær og frafald er udtryk for unge, der reagerer mod tvang.

En god uddannelse er en boglig uddannelse – kun 7 pct. af danske forældre vil anbefale deres børn at tage en erhvervsuddannelse.

Men det kan godt være, at et ungt menneske, der ikke får taget en ordentlig uddannelse, senere får lyst til det. Og det kræver, at man skaber en mere fri og fleksibel tilgang til uddannelsessystemet, hvor man også i stedet for formelle kompetencer kigger på realkompetencer,” siger Ove Pedersen.

Tænketales-direktøren: Nedvurdering af de praktiske uddannelser

Tænketalesen DEA – støttet af serviceektoren – er en af de organisationer, der i nogen tid har råbt vagt i gevær omkring den 'boglege slagside' i danskernes uddannelsesvalg. I direktør **Stine Vrang Elias'** øjne er det resultatet af en nedvurdering af de praktiske uddannelser, som har udviklet sig over mange år.

”I dag er der en vej, der har prestige, og en vej, der ikke har prestige. Det handler om, hvad du og jeg siger til vores børn. Da jeg gik i skole, da var vi 3-4 i en klasse, der tog en boglig uddannelse. I dag tager 3-4 en praktisk uddannelse. Men det er ikke alle, der har flair for det boglige, og de kommer ud med nogle dårlige resultater og en daglig følelse af, at de ikke er gode nok. Hvad gør det ved dem?”

Ifølge DEA's beregninger vil behovet på

Å uddannelseshylder?

Uddannelseshylder bag sider ved at opstille prognoser og idealer

fremtidens arbejdsmarked kræve, at der årligt optages 10.000 flere unge på erhvervsuddannelserne, end det er tilfældet i dag. Det står i skærende kontrast til en anden DEABeregning, der viser, at produktionen på de videregående uddannelser vil kræve, at der årligt skabes 6.000 flere vidensbaserede jobs.

Har regeringen fejlet i sit fokus på videregående uddannelser?

”Jeg kan godt forstå, man vil have målsætninger. Men der har ikke været tilstrækkelig politisk fokus på, hvordan vi opfylder uddannelsesmålsætninger. Jeg tror ingen i deres vildeste fantasi havde forestillet sig, at man ville opfylde 95 pct.-målsætningen ved, at så mange ville tage en gymnasial uddannelse,” siger Stine Vrang Elias.

Uddannelsesforskeren: Boguddannelser favoriseres i systemet

Tænketalesdirektøren hilser den nye erhvervsuddannelsesreform velkommen. Men den kan ikke med et snuptag lave om på den strukturelle lavstatus, erhvervsuddannelserne har. I stedet sætter hun sin lid til en folkeskolereform.

”Synet på erhvervsuddannelser hænger også sammen med, at folkeskolen er meget boglig. Det, flere siger i dag, er, at det ikke er mærkeligt, at unge vælger den gymnasiale vej, for det minder om den folkeskole, de kender. Man laver et system, der har præference for det boglige hele vejen op gennem systemet. Så folkeskolereformen vil måske være der, vi kan opbygge nogle andre måder at tænke på,” mener Stine Vrang Elias.

Også uddannelsesforsker ved SDU **Dion Rüsselbæk Hansen** ser med skepsis på muligheden for at gøre erhvervsuddannelser populære, sådan med et snuptag: ”Man har jo talt de skolestiske uddannelser frem og haft en diskurs om, at vi er på vej ind i et uddannelsessamfund, og den kognitive viden skal bringe os frem. Fremtiden bliver ikke budt velkommen, fremtiden er noget, man skal gardere sig imod. Hvor man før var rimelig sikker på at kunne finde et fornuftigt job, er det ikke sådan i dag. Og når erhvervsuddannelser har været der, man placerede restgruppen, så bliver det meget vanskeligt, at få de unge derover igen,” siger han.

Regeringens kvantitative fokus

Valget af en uddannelse skal komme gennem et grundlæggende ønske og interesse. Ellers giver det ikke mening, tror uddannelsesforskeren: ”Man kan godt lave noget incitamentbelønning. Spørgsmålet er, om det virker. Se på HF og VUC, hvor mange unge bliver sendt hen for ikke at miste økonomisk støtte. Men det virker ikke mod frafald. For uddannelsen giver ikke mening for de unge.”

Han er ikke uenig i regeringens ønske om at hæve uddannelsesniveaet, men er skeptisk over for det kvantitative fokus, der blandt andet kommer til udtryk i uddannelsesmålsætningerne:

”Hvis man tror, at uddannelse er en socialpolitisk løsning og en garant for et økonomisk opsving, så tager man fejl. En gang handlede uddannelse om at sikre, at folk kom videre med høj viden og høj dannelse. I dag handler det mere om gennemførelse og profilering.”

Uddannelsesprognoser i praksis: Vindere bliver tabere

Studeres prognoserne for, hvordan de unge i fremtiden skal fordele sig på uddannelsesstigen (jf. Undervisningsministeriets profilmodel), vil de unge, der går ud af folkeskolen i dag, opnå et langt højere uddannelsesnivea, og langt færre vil ende i kassen ’uden uddannelse’.

Men tallene kan lyve, og de ellers så fremtidssikrede kasser kan sagtens ende med at blive tabere på fremtidens arbejdsmarked, advarer uddannelsesforskeren:

”Det kan godt være, de kommer igen, men hvad kommer de ud til, og med hvad? Er det de faglige kvalifikationer, som uddannelsen lover? Det er klart, at begynder vi at sende årgange ud, der ikke kan det, uddannelsen lover, så har vi et problem. Det kvantitative tal kan være flot, men spørgsmålet er, om det kvalitative er med. Det er vi tvunget til at være meget opmærksomme på, og jeg kan have mine tvivl, hvis ikke vi formår at tænke undervisningen på nye måder og organisere systemet anderledes.”

lah

Dilemma: Masse-uni’ med kvalitetskrav

Regeringen har lanceret et ”studietidsreduktionsmål”, som skal skære de studerendes studietid ned. Og hvis det ikke sker, så straffes uni’erne på deres bevillinger. Samtidig er der faktisk interne stemmer på uni’erne, som mener, at man allerede i dag optager 10-15 pct. for mange studerende. De er ikke velmotiverede, og de risikerer at komme ud uden brugbare akademiske kvalifikationer. De kunne lige så godt lave noget andet.

Det er et dilemma, når politikerne gerne forlanger en bestemt procentdel af de unge ind på unitrinet i 2020 og samtidig kræver høj kvalitet i disse masseuddannelser, forklarer **uddannelsesforsker Dion Rüsselbæk Hansen**:

”For politikere og uddannelsesplanlæggere handler det om gennemførelsestider og profilering. Men politikerne taler med to tunger, når de gerne vil have høj kvalitet, men også så mange igennem så hurtigt som muligt.”

Nogle studerende har brug for tid og vejledning

Det dilemma kommer til udtryk på universiteterne allerede i dag. Dørene åbnes, og der indsluses stadig flere studerende på forskellige faglige forudsætninger. Samtidig presser politikere og embedsmænd på for at formindske gennemførelsestiderne. Det hænger ikke sammen.

”Spørgsmålet er, om vi er dygtige nok til at tænke universitetet anderledes? Nogle universiteter har mange studerende fra uddannelsesfremmede hjem. Men forskning peger på, at den slags studerende har brug for tid – nogle har brug for mere tid og mere vejledning. Der er måske også bare nogle, der skal have lov at gå på universitet i flere år. Og det er et aspekt, som slet ikke indgår i uddannelsesstyringen, og som er håbløst, som strukturerne er skruet sammen.”

Tysker med Oxford-accent

INTERVIEW. Efter fem år som underviser i Oxfords akademiske slaraffenland, kom Georg Ringe til CBS. Hvordan opleves det så?

Smilet trænger sig på hos Georg Ringe, da han genkalder minderne: Ham og studiekammeraten, Oxford-professorens kontor i de ældgamle bygninger, ilden, der blusser i pejsen, mens sneen daler stille uden for vinduet, og så bare de to og professoren, der sidder og diskuterer juridiske spørgsmål.

UNG OG INTERNATIONAL

I dag er den 36-årige tysker selv juraprofessor, men selvom der også er nedbør i luften på Frederiksberg, er der langt fra Oxford-professorens idyllisk knitrende pejs til de noget upersonlige kontorer på Juridisk Institut, CBS, hvor Georg Ringe i dag er ansat.

FORSKERforum er taget på visit for at høre lidt om, hvordan en ung, tysk juraprofessor oplever mødet med arbejdslivet i dansk Akademia.

På CBS med Oxford som referenceramme

Selvom Georg Ringe er tysk, er der ingen tvivl om, at Oxford University i høj grad er referencerammen. Både efter fem års erfaring som underviser på universitetet, men i høj grad også efter at han som jurastuderende i Bonn valgte at tage den afsluttende masterdel på den anden side af kanalen.

”Oxford er et helt særligt sted – både socialt og akademisk. Som tysker oplever du, hvordan de slet ikke har det samme akademiske hierarki, og at du bliver taget seriøst som studerende. Du bor i en bygning fra det 16. århundrede – læsset med tradition, men samtidig helt oppe i et moderne gear, og sammen med en masse andre studerende, næsten som en kostskole”, fortæller Georg Ringe.

Situationen med pejsen og den dalende sne, som han huskede tilbage på, var en af de såkaldte ’tutorials’ – en slags privattimer, som der kunne være flere af om ugen.

”Tutorials er en meget særlig ting. Professorens har to studerende på sit kontor, og de sidder så i en time og diskuterer stoffet. Det meste af undervisningen foregår i meget små grupper, og det giver en særlig personlig kontakt mellem lærere og studerende. Du lærer dem at kende, og de lærer dig at kende,” forklarer han.

Campus-integration

For en tysk studerende – og formentlig også for en dansk – er campuslivet med til at skabe

en særlig dedikeret stemning. Oxford er en relativt lille by, der umiddelbart ikke har de tilbud, der kan lokke de studerende væk fra universitetsområdet. Men det behøves heller ikke.

”Det akademiske og sociale liv er integreret, og dagen er så tæt pakket med aktiviteter, at man næsten ikke fatter det. Jeg startede klokken 6 om morgenen med at ro, og så kom undervisningen, møder og sociale arrangementer om aftenen. Du udnytter dagen fuldt ud,” fortæller Georg Ringe og peger hen i et hjørne af sit kontor, hvor en stor træåre, dekoreret med gyldne bogstaver står lænet op ad væggen. Et trofæ fra en roningskonkurrence.

“ Og så måtte jeg jo forklare kineserne, at det var en del af deres læring at erkende, at der kan være flere synspunkter på samme sag
CBS-professor Georg Ringe

Droppede topløn for retur til Tyskland

Ringe var fristet til at blive i Oxford efter gradueringen, men han valgte alligevel at tage hjem til Tyskland, hvor han skrev sin ph.d.-afhandling. Og så lod han sig friste af et job i det private erhvervsliv.

”Jeg ville give det et forsøg. Jura er jo en praktisk orienteret disciplin, og jeg blev opfordret til at søge en stilling, så det var ikke svært at få et job. Det var i et meget specialiseret firma – mergence and acquisition – og en hård branche med hårdt arbejde og lange arbejdstider.”

Til gengæld var lønnen også i top, og det var lidt af et mysterium for Georg Ringes bekendte, da han pludselig valgte at sige sit job op.

”Hvordan kan du opgave den løn, spurgte de alle sammen. Men det skulle vise sig at være mit livs bedste beslutning,” fortæller Ringe.

Årsagen var hverken arbejdslede eller ønske om et liv i fattigdom. Han savnede simpelthen det akademiske miljø.

”Som praktiserende jurist har du altid din kundes synspunkt. Og du kan sidde og sende 20 emails, der alle handler om, hvordan en enkelt sætning skal forstås. Men jeg savnede den intellektuelle tænkning. Og da der pludselig dukkede et stillingsopslag op omkring

en lærerstol i Oxford, så tænkte jeg: Her er min chance.”

Forbløffede kinesere: At være dus og at diskutere

Dermed var Georg Ringe tilbage i Oxford. Tilværelsen som underviser blev dog knap så festlig som de glade dage i studentermiljøet. Men også blandt lærerne er der en hel del faglige og sociale arrangementer, der er med til at ryste lærerkollegiet sammen. Og så nævner Ringe en detalje, han satte stor pris på, nemlig at man ofte underviser sammen med en anden lærer.

”Man har en seminargruppe på 15-20 studerende, som i forvejen har forberedt sig på stoffet, og så bliver emnerne diskuteret. De studerende skal deltage i diskussionen, men professorerne deltager også og må gerne sige hinanden imod. Det er en fed ting, som jeg godt kunne tænke mig at gøre her i Danmark,” siger han.

Hvis Georg Ringe med sin tyske baggrund i starten var en smule uvant med, at en professor lod sig tale imod i en undervisningsseance, så var det intet imod reaktionen fra studerende, der kom langvejs fra. Særligt kinesiske studerende kunne have lidt svært ved at tolke den situation.

”Kineserne var mest vant til at blive præ-senteret for én sandhed, som de skulle lære godt og grundigt. Så efter seminaret kunne de finde på at komme hen og spørge, hvilket et af lærernes synspunkter, der så var det rigtige. Og så måtte jeg jo forklare kineserne, at det var en del af deres læring at erkende, at der kan være flere synspunkter på samme sag.”

Stor forskel mellem Tyskland, England og Danmark

Netop Ringes fortid i det tyske universitetssystem, dels som almindelig studerende og siden som ph.d.-studerende, er en del af baggrunden for den positive oplevelse, han havde i Oxford, og som han nu tilsvarende har i den danske universitetsverden. Man kan sige, at han trinvis er trådt ned af hierarkistigen – i positiv forstand.

”De tre lande, jeg har været i, ligger så geografisk tæt på hinanden, og alligevel er der så stor forskel. I Tyskland er det enormt formelt og hierarkisk. For de studerende vil du altid være *Herr Professor Ringe*. I England

Med sin tyske baggrund nyder 36-årige Georg Ringe at være dus med de studerende.

er det lidt en mellemting. Du starter med at være på efternavn, men blandt kollegerne kommer man hurtigt på fornavn. Og Danmark er så det andet ekstrem, hvor man som udgangspunkt er på fornavn med de studerende. Men jeg kan godt lide det. Det afspejler den atmosfære af lighed og samhørighed, jeg synes, der er blandt folk,” siger han.

Forholdene i tysk Akademia bliver ofte næsten forkæret for det strenge hierarki. Men skulle det være en fordom, så gør Georg Ringe ikke meget for at ændre det billede: ”Jeg kender Tyskland fra studenterperspektivet, og jeg synes, at hierarkiet er forfærdeligt. De studerende tør næsten ikke stille spørgsmål, og professoren er utilgængelig og har et helt lille personalehold,” fortæller han.

Danskerne bruger tid med familien

Det er et år siden, Georg Ringe afsluttede sine fem år som Oxford-lærer og flyttede til Frederiksberg for at blive professor i international erhvervsret ved Juridisk Institut på CBS.

Når Georg Ringe siger, at han kun kender Tyskland fra studenterperspektivet, er det iberegnet, at han også tog sin ph.d.-grad i Tyskland. For der er en ph.d.-studerende først og fremmest en studerende.

”Du skal betale i stedet for at få en løn, og nogle får bare tildelt et forskningsemne, og så må man anmode om et møde med professoren gennem hans sekretær, hvis man har et spørgsmål. Ja, jeg overdriber måske en smule, men det er lidt derhen ad,” siger Ringe, som er meget positiv over den måde, ph.d.-studerende i Danmark tages seriøst som en del af instituttets personale og tildeles betroede arbejdsopgaver.

Han bor tæt på med familien – en dreng i børnehvealderen og sin kone, der er gravid.

Så Ringe ser frem til at holde barselsorlov. Det har han nemlig fundet ud af, at fædre gør i Danmark.

”Det er tydeligvis almindeligt med fædrebarselsorlov. Og jeg har generelt været lidt overrasket over, hvor meget tid danskerne bruger sammen med familien. De møder tidligt, men så går de tidligt hjem. Så jeg vil generelt sige, at danskerne er gode til at tilgodese deres worklife-balance,” kommer det med et stænk af kærlig ironi.

Store hold på CBS

Når han skal forklare, hvorfor han søgte professorstillingen i Danmark, taler Ringe om ønsket om at stå på egne ben og bygge noget op selv. Både forskningsmæssigt, men også i forhold til undervisningen. Han mener, at

CBS ikke bare skal konkurrere om studerende med de øvrige danske universiteter, men på europæisk plan. Her er undervisningskvaliteten en vigtig faktor, og Georg Ringe har ikke glemt sine gode oplevelser fra undervisningen på Oxford.

”Jeg har da et håb om med tiden at kunne bruge nogle af de ideer om undervisning, jeg har taget med mig. Og jeg oplever da også, at mængden af undervisning her på CBS er blevet øget, og at der er en opmærksomhed på emnet god undervisning,” siger Ringe, der ikke desto mindre må konstatere, at undervisningen på CBS som oftest foregår med store hold, hvor den personlige kontakt til de studerende er sparsom.

Illusionen: Den akademiske kaminpassiar

Den dag, han selv sidder privilegeret til en tutorial-seance med to studerende, mens pejsen gnistrer, og sneen daler uden for vinduerne, kommer nok aldrig, erkender han. Det handler om masseuniversitetet:

”Jeg tror hverken, vi kan eller skal tilbyde pejsen, selvom vi da har lidt sne en gang i mellem. I Danmark har vi vores egne styrker at spille på, så vi skal ikke forsøge at kopiere andre. Vi har meget innovativ læring, interdisciplinært arbejde. Ph.d.-studerende har gode forhold på universitetet, og så er danskere generelt åbne for andre kulturer og taler rigtig godt engelsk:

Han nævner som eksempel, hvordan forholdene på CBS er virkelig gode for den interdisciplinære forskning, han selv dyrker, og at han ser det som en luksus, at han kan undervise på engelsk inden for forskellige retninger.

”Det er sådan nogle ting, man skal fortælle ude i verden.”

lah

Koldau-sagen: Et kultursammenstød

Da debatten om den tyske professor Linda Koldau på AU-Musikvidenskab huserede herhjemme, nåede rygterne også til Tyskland, blandt andet gennem et interview med Koldau i en tysk avis. Den tyske professor Georg Ringe – pt. på CBS – husker godt diskussionen. Men i hans øjne afspejlede Koldaus klager et sammenstød mellem tysk og dansk universitetskultur.

”Jeg kan i hvert fald ikke bekræfte det, Koldau klagede over. Jeg føler, jeg her på CBS har fuld akademisk frihed til at lave, hvad jeg vil. De studerende virker interesserede og engagerede, og hvad angår det med at have respekt for professoren ... jamen så tror jeg, det kommer an på personen selv.”

USA's uni-system giver en ri

INTERVIEW. Massive studieafgifter har ført til, at for første gang i historien er unge dårligere uddannede end deres forældre. Systemet er l

Når danskere hører om USA's uddannelses-systems suveræne kvalitet, tales der om Harvard, Yale, Stanford m.fl. Det er dem, som danske politikere og uniledere gerne vil benchmarke sig med i højstemte stunder.

"Men glem dem. De har finansiering, som ingen andre vil nå i nærheden af. Og de har meget få studerende at undervise, og de optager kun den absolutte elite", forklarer den amerikanske **uniekspert Christopher Newfield**. "Fortællingen om det fantastiske US-uddannelsessystem er en stor illusion. Der er enorm forskel på vilkår og kvalitet. Realiteten er, at det brede uni- og collegesystem er i voldsom krise. De fleste unge kommer ud med en symbolsk uddannelse".

Problemet er, at hovedparten af de studerende forgælder sig på 2-4 år på college, og at de ikke kan bruge deres uddannelse bagefter til at få jobs: "Offentlige uni'er og colleges – som uddanner fire ud af fem – fungerer som opbevaring af unge. De er underfinansierede, så alt mange får en ringe undervisning, og til slut står de med en ubrugelig uddannelse. Min vurdering er, at halvdelen af alle bachelorer ikke kan bruge deres uddannelse til noget meningsfyldt. De kan måske blive gode kontorister, men får ikke kvalifikationer til at varetage egentlige akademiske jobs".

"Det er et godt skjult faktum, men for første gang i historien er en US-generation af unge dårligere uddannede end deres forældre fra baby-boomer generationerne ...", konstaterer han med henvisning til en officiel federal rapport. Og sådan er det også i hans hjemstat, Californien, som ellers går for at være rig. På bare otte år 1996-2004 faldt collegesøgningen fra 66 pct. til 44 pct.

Studiegebyrer er ikke løsningen, men problemet

Newfield er litteraturprofessor på University of California, men han er blevet ekspert i uddannelsesøkonomi. Som sådan var han gæsteprofessor på et ph.d.-kursus i oktober på DPU:

"Jeg blev pludselig opmærksom på, at der skete voldsomme ændringer i US-uniernes fundament. Jeg blev traumatiseret af den voksende managementstruktur og det ekstreme fokus på finansieringen", lyder afsættet i den forelæsning – "**Hvordan man (ikke) skal styre uni'...**" – som FORSKERforum overværede.

Her gik han logisk frem i en argumentationskæde, hvis grundargument er, at studiegebyrer (fees) ikke er løsningen på uniernes finansielle problemer, men derimod problemets årsag: "Skiftet over mod privat funding har medført kommercialisering og markedsgørelse – og et fald i nationens

uddannelsesudbytte. Hovedproblemet er de faldende uddannelsesstandarder for den store masse. Og løsningen er anstændig finansiering fra delstaterne, så man ikke bare kan lave masseuddannelse, men massekvalitet".

Opgangsperiode 1945-80

USA's uddannelsessystem oplevede stort set ubrudt opgang og fremgang i perioden 1945-1990. "Hvad der først var et elitesystem, blev langsomt også åbnet op for middelklassen. Min mor kom på college. Der skete en åbning som først og fremmest skyldtes erkendelsen af uddannelse og forskning – og at dette var en offentlig forpligtelse. Allerede dengang fandtes der eliteuni'er primært for elitens børn, men der blev åbnet andre kanaler for de lavere klasser".

Fortællingen om det fantastiske US-uddannelsessystem er en stor illusion. Der er enorm forskel på vilkår og kvalitet. Realiteten er, at det brede uni- og collegesystem er i voldsom krise. De fleste unge kommer ud med en symbolsk uddannelse

Uniekspert Christopher Newfield

Han idylliserer ikke denne bevægelse, for den var i høj grad også støttet af militarisering. Politikerne støttede indirekte rustningsindustrien (National Security), men det dryppede på vidensopbygningen og på de mindre privilegerede, men begavede studerende på alle fagområder.

Men siden Ronald Reagan har US-politikerne opfattet uddannelsesudgifter som et belastende dræn snarere end en kanal til viden og velstand.

1980-2010: Uddannelse og forskning privatiseres

Den neoliberale bølge har haft drastiske konsekvenser, som Newfield dokumenterer på mange (statistiske) indikatorer:

– Mens delstaternes bevillinger er raslet ned, er især de private bidrag fra studieafgifter (tuition fees) vokset tilsvarende eksplosivt 1990-2010. Studier er blevet privatiserede.

– Mens forskellen mellem en lille gruppe eliteuni' vokser i økonomisk forstand, vokser også kvalitetsforskellene, og det betyder især, at de offentlige uni'er og colleges er raslet

drastisk bagud. Det betyder, at de mindst privilegerede studerende med det største behov for støtte får den ringeste lærerstøtte.

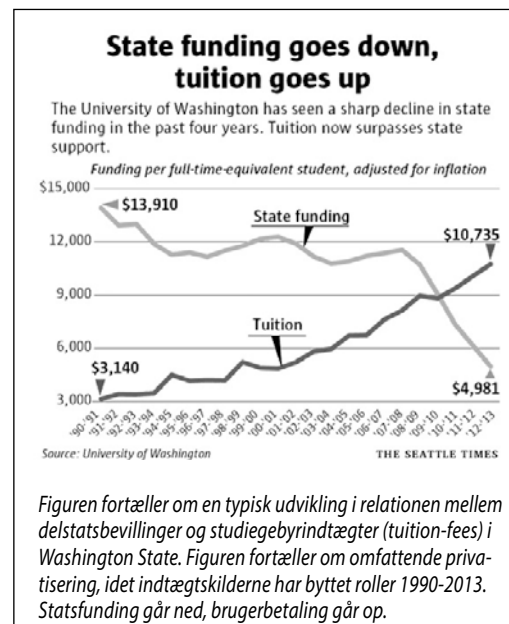
– Mens en stadigt rigere lille elite på 1-4 pct. af befolkningen har befæstet sine privilegier, er den store majoritet blevet fattigere på uddannelse og ikke mindst på kvalificeret uddannelse.

– De voksende studieafgifter betyder, at kandidaternes studiegæld vokser. Mens kun 23.000 studerende havde \$40.000 i studiegæld i 1996, så er antallet tidoblet nu. Og trods påstande om, at stipendier skal kompensere de mindre privilegerede studerende, så er det entydigt dem, som kommer ud med gælden.

– Også forskningen lider. Men her hersker også store neoliberale myter. Man tror, at store eksterne bevillinger frigør forskningen, men sådan er virkeligheden slet ikke. Tværtimod udløser eksterne penge en forpligtelse til samfinansiering, og de penge skal tages fra basisbevillingen. Og da US-uni'er ikke får store forskningsbevillinger fra delstaterne, må medfinansieringen tages fra studiebudgetterne. Og her kollideres en anden myte: Uniledelserne omfordeler altså penge fra hum' og samf' til science, lyder et af Newfields mytebrud.

US-arbejdskraften dequalificeres

At systemet forringes, skyldes først og fremmest drastiske offentlige besparelser på de

ringe uddannelse

orien er en US-generation af bygget på illusioner.

offentlige colleges. Staten Californien har beskåret sine offentlige udgifter til uddannelse til halvdelen i perioden 1980-2010, men det er typisk. Og det har tvunget Newfields universitet til at hæve studiebetalingen med 60 pct. 2004-08 og igen med 32 pt. 2009-11. I dag er den årlige studiebetaling \$30.000 pr. studerende.

”Det prisværdige universitetssystem, som eksisterede før 1980, er totalt eroderet. Tusinder af offentlige colleges kæmper en brav kamp for bare at opretholde illusionen om, at der gives, hvad der loves. Men den amerikanske funding-model med dramatisk stigende studiegebyrer til erstatning af statsbevillinger har ikke bare ført til stagnerende tilgang og voksende ulighed via uddannelse, men den har ført til devolution af kvaliteten. Det fører til personlig gældsætning og tragedier”.

Men det truer også USA's konkurrenceevne, at arbejdskraften dequalificeres: ”Uden en massivt højtuddannet befolkning synker landet hen i kun at kunne konkurrere med Europa og Kina på de laveste omkostninger, laveste lønninger, ringeste arbejdsvilkår osv. De velkvalificerede, og innovative konkurrenter løber fra os”.

Middelklassen ramt i nakken

”Neoliberalismen har medført, at der ikke længere er noget, som hedder 'public good'. Uddannelse er blevet et privat forbrugsgode eller en vare. Og det har medført en nedgang i opmærksomheden om, at læring handler om tilegnelse af personlige intellektuelle færdigheder som analyse, problemløsning, uafhængig syntese og abstrakt forestillingsevne. Det handler ikke om klassisk dannelse, men om tilegnelse af fleksible kvalifikationer til et moderne samfund. Den brede uddannelse i US sker uden kvalitetsmål; collegevaren har sit eget liv”.

De offentlige nedskæringer i delstaterne og kompensationen i form af voksende studiebetaling er sket løbende i perioden 1980-2010. Ronald Reagan startede, men Clinton, Bush og nu Obama har alle støttet liberaliseringen:

”Velstanden og uddannelsesniveaet i US-middelklassen voksede indtil 1980, men for middelklassen var det pludselig bekvemt at tænke, at pengene har det bedst i deres egne lommer. De ville ikke betale skat og glemte, at økonomisk fremgang bedst foregår via offentlige ydelser på uddannelser og sundhed, som kun den offentlige sektor kan give. Derfor accepterede de glidebanen med, at

private midler – først og fremmest studiebetaling – kan supplere det offentlige indsats. Problemet er, at da den tankegang først er introduceret, så fik studie-fees lov til at overtage de offentlige forpligtelser. Og herefter bliver det foregivet, at privat funding kan erstatte den offentlige finansiering”.

”Igenem de sidste 30 år har politikerne transformeret et velfærdsboom til svære livsvilkår for menigmand. Betaling af studieafgifter fylder umådelig meget i forældres budgetter, og studielån begynder nu også i masseomfang at tynde de mindrebemidlede, når de er færdige med 'college'. Det betyder samlet, at den store middelklasse er blevet post-middelklasse, med vanskeligere vilkår end middelklassen i 1980'erne...”

Uni-uddannelsesboble

Newfield er enig i uddannelseseksperterens påstand om, at der er en uni-uddannelsesboble, nemlig en voksende afstand mellem hvad uddannelse koster, og hvad der er udbyttet af den.

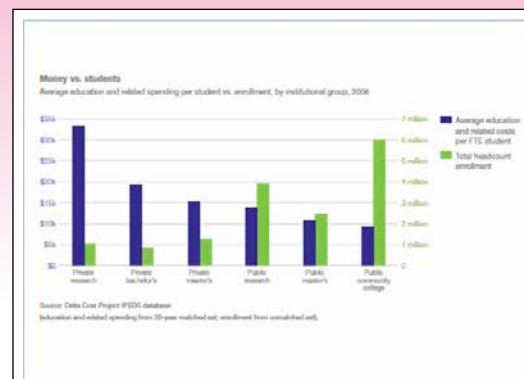
Og Newfield forklarer, at der faktisk er stigende utilfredshed med og kritik af systemet. Protesterne er dog elitære, dvs. at det ofte er intellektuelle indefra – professorer og eksperter – som kan se, at US-systemet er i krise. Kritikerne kommer drypvist til orde i meget kritiske indlæg i store nationale medier som fx *New York Times*.

Men for at komme til den forståelse er der mange barrierer, som skal overvindes: ”Man skal først og fremmest overvinde den nationale selvforståelse, at USA bare er bedst i verden, som støttes af politikernes propaganda og retfærdiggørelse. Den forestilling er udbredt om vores uddannelsessystem, selv om fakta peger i en anden retning. Den anden erkendelse skal være, at liberaliseringen og de voksende fees ikke er løsningen, men problemet – og den erkendelse er svær i et neoliberalt politisk klima”.

Det tavse unifolk

I den akademiske verden er der store interne protester, fordi fastansættelser – tenure – er gået drastisk tilbage, og det giver dårligere arbejdsvilkår og ringe akademisk frihed. Men den største kilde til protest er de elendige vilkår, som alle løslærerne har – som i nogle stater er blevet forværret, fordi politikerne har ført krig mod fagforeninger.

Uniledelserne er bemærkelsesværdigt passive: ”Det burde jo være topledelse, som protesterede mod udhulingen af kvaliteten i uddannelserne og Akademia. Det gør de ikke, for det ville logisk blive en protest mod systemet med studiegebyrer, og afskaffelse eller større statsstøtte tror de ikke på. Colleges

Graferne angiver, hvordan undervisningsbudgetterne ser ud på forskellige unityper set i forhold til antal studerende (blå søjle er indtægter, grøn er antal studerende).

De tre søjler tv. er de rige, private institutioner med få studerende. Søjlen tv. er de rigeste private forskningsuni'er med 33 pct. af alle bevillinger, men kun 7 pct. af de studerende.

De tre søjler th. er de fattige offentlige uni'er med over 80 pct. af alle studerende, men kun 33 pct. af bevillingerne. Søjlen th. er de fattigste offentlige colleges med 40 pct. af alle studerende, men under 10 pct. af de samlede bevillinger.

(Kilde C. Newfield).

er helt afhængige af fees som deres vigtigste indtægtskilde. Og det system er irreversibelt; de tror ikke på en tilbageføring”.

Han oplever samtidig at antallet af bureaukrater er vokset med 220 pct. 1990-2010, mens den akademiske stab kun er vokset med 47 pct.: ”Der skal mange til at generere penge, så der er opstået en særlig managementklasse: De har en selvinteresse og internt en social kontrakt om at deltage i at opretholde det nuværende system. De protesterer ikke”.

Menigmand er ikke sofistikeret kunde

Newfield har en simpel forklaring på, at menigmand og forældre ikke protesterer mod forringelserne – fx ved at lade være med at sende deres børn på college:

”Der er nogle samfundsgrupper, som ikke længere sender deres børn på college, men det er kun fordi, de ikke har råd”, forklarer han. ”Men menigmand er jo ikke sofistikeret 'kunde'. Derfor ved forældre ikke, hvor ringe studier deres børn tilbydes. De tror, at de gør det bedste for deres børn – beskytter dem mod arbejdsløshed – men ved ikke, at betalingsuddannelserne ikke betaler sig! Hvor skulle de også vide det fra? Omverdenen – politikerne, uniledelserne og Akademia – tilbyder dem kun den store illusion, at vores uddannelsessystem er det bedste...”

jo

Kilde: Christopher Newfield: *Unmaking the Public University: The forty Year Assault on the Middle Class* (Harvard 2008)

Partysporet: Når pigeliv på US-colleg

FELTSTUDIE. Amerikansk pigeliv har ikke det akademiske i centrum – derimod en deprimerende reproduktion af en privilegiekultur for både køn og klasse

I amerikanske ungdomsserier beskrives col-
legelivet ikke gennem klasselokalets akade-
miske undervisning, men derimod gennem
intrigerne i gangene og i optakten til fester
og spillet med det modsatte køn. Her er alle
– bortset fra outsiders og nørdere – konstant
festparate. De førende Whitney'er leder pige-
klikkerne, der med foragt afviser og udstøder
jævnaldrende, som ikke kan eller vil være
med på partysporet. De hænger sammen i
klynger med nogle, der ligner dem selv; her
er skingre overgearede stemmer, der siger
"awesome", når de skal beskrive stort og småt.
Men deres akademiske interesse er lille, og
kun få får jobs på deres collegeuddannelse;
de heldigste piger finder en statusmand, som
kan forsørge dem...

TV-serierne er ikke en karikatur, og
ovenstående beskrivelse er heller ikke en
mandschauvinists fordomme om kvindelige
amerikanske collegestuderende. Nej, realite-
ten er netop så grum på en bestemt type US-
colleges, lyder konklusionen i to kvindelige

Feltstudium over fire år

**Sociologerne Elizabeth Armstrong og
Laura Hamilton** indlogerede sig mere
eller mindre fast på et større og velmerite-
ret universitet i det amerikanske Midwest.
"MU" er ikke et skodcollege, men rangeret
i top-100 i USA og samtidig et sted med
et socialt image for at bygge bro mellem
eliten og masseuddannelser.

Igennem fire år fulgte de to socio-
loger 48 pigers liv på en bestemt etage i
et kvindekollegium. De interagerede og
socialiserede med pigerne – hang ud, så
tv, spiste pizzaer, studerede eller deltog i
partys. Forskerne fulgte op med jævnlige
kvalitative interviews. Og bagefter tjek-
kede de, hvor pigerne landede socialt og
erhvervsmæssigt.

Sociologerne forklarer om studiet:
*"Der er meget få studier i den sociale side af
college- og unilivet for de mange alminde-
lige studerende. Der er meget lille interesse
om det sociale betydning i collegelivet, om
det konkurrencemæssige aspekt i strati-
fikation, status, klasse – og om alt dettes
betydning for de akademiske studier og
studieformer m.m."*

KILDE: Elizabeth Armstrong & Laura
Hamilton: "Paying for the Party – how
college maintains inequality" (Harvard
Press 2013)

sociologers skarpe og deprimerende sam-
menfatning af observationer i et fireårigt
felt-studium af kvindelivet på et amerikansk
campus-kollegium.

Partysporet

Titlen på bogen "Paying for the party"
refererer til, at US-colleges og universiteter er
betalingsuddannelser, og at et ophold koster
mange penge. Men titlen er også dobbelt-
tydig, idet den dels signalerer, at forældre
betaler for deres børns partycollege med
tvivlsomt udbytte, og dels at collegeuddannel-
sen faktisk ikke kvalificerer til (akademiske)
jobs for de fleste af kvinderne, men derimod
er med til at reproducere ulighed: "How col-
lege maintains inequality", lyder undertitlen
da også.

Sociologerne konstaterer, at beskrivelsen
kun dækker nogle kvindecollegekulturer,
men det var en chokerende erkendelse for
dem, at bestemte klassers (børns) kulturer
dikterer normer og standarder på stedet.

Feltstudiet opererer metodisk med opde-
ling i tre spor for US-collegeliv og -studium.
De lokaliserede **partysporet** (The Party
Pathway) som en kultur, der groft sagt går ud
på at generere "fun" i form af fester, sammen-
komster, sport og socialising: "Partysporet
er en uskreven aftale mellem universitet og
de studerende om ikke at kræve for meget af
hinanden. Ekstremt velstående studerende med
middelmådig akademiske færdigheder er den
ideelle målgruppe".

Også andre spor: Mobilitet og privilegeret professionalismisme

Kvindekollegiet bliver en del af dette set-up.
Colleges brander sig derfor på reputation for
bofaciliteter, fritid, sport, fester og sammen-
komster. De studerende må ikke udfordres
for meget intellektuelt/akademisk, for det
er ikke, hvad de har betalt for. Partysporet
indebærer i praksis, at collegeledelsen lader
være med at skemalægge krævende undervis-
ning om fredagen, for det må ikke forstyrre
weekendens begyndende party'ing.

Og bogen om feltstudiet har da også
kapitelooverskrifter, som ikke lægger fingrene
imellem, når de sociale mekanismer og ambi-
tioner skal beskrives: "Sociallitter, wannabees
og tilpasning til party-sporet". Eller "Stræbere,
smøring og det blokerede mobilitetsspor".

Men der findes også **mobilitetssporet**,
nemlig der hvor nogle studerende søger pro-
fessionsuddannelse og er villige til at arbejde
hårdt for det. Det er bygget op om studier,
som kræver individuel performance, og her
kan køn og klassetilhør delvis suspenderes,
idet det ikke nødvendigvis forudsættes, at fars
penge står bagved. Og endelig er der så **det
professionelle spor**, som de privilegerede og
samtidig dygtige følger. Her veksles privile-
gier til akademisk merit – "en hvidvaskning af
privilegier".

Kvalifikationsmål: Sociale forbindelser og nuttethed ...

De to kvindelige sociologer lægger ikke fing-
rene imellem i beskrivelsen af deres eget køn
i denne særlige collegeboble. Feltstudiet afslø-
rer, at kollegie- og collegelivet er styret af en
"peer-drevet screening- og rankingmekanisme,
som er centreret om sociale bånd, personlige
forbindelser, seksuel reputation og nuttethed".

Pigerne har den forestilling,
at "det at være rigtig god til at være
'pige' har social værdi og kan blive
anvendt til bestemte typer karriere-
succes. Og – vigtigst – måske til at
score en højstatus familieforsøger ...
Feltstudium

Kvinderne/pigerne behøver ikke at for-
klare eller undskylde deres deltagelse i dette
spil, for det problematiseres ikke af nogen.
Heller ikke deres partykrav anfægtes, hverken
af collegeledelsen eller af deres forældre. For-
ældrene er tilfredse, bare deres børn er eller
foregiver at være en succes, hvor de er; men
uden at vide, hvor få realkompetencer, deres
piger tilegner sig i collegetiden.

Kollegiepigerne lever således en ufor-
pligtet og forlænget teenagetid, hvor de
ikke forbereder sig på, at jobs skal opnås via
erhvervede kvalifikationer. Jobs forventes via
ens sociale færdigheder eller via et studium
i omegnen af den halvprivate sfære: Mode,
fritid, fitness, sport, eventskabelse osv. er
deres populære studiefelter. Og netop disse
livsfelter appellerer til en bestemt type upper-
middelklasse femininitet, som de arbejder
systematisk på at forfine på partyscenen.
Men seriositeten i ambitionen fremgår måske
bedst af feltstudiets konstatering af "stil"

e er en lang fest ...

betydning som succeskriterium: ”Udseende, optræden, personlighed og personlige sociale forbindelser betyder mindst lige så meget som akademisk succes”.

Når pigerne selv skal beskrive udbyttet af colleegetiden, handler det da også om, at de synes, deres sociale færdigheder er blevet bedre; de har fået en slags classy og stilig femininitet, selv om de ikke lige beskriver det sådan. Pigerne har den forestilling, at ”det at være rigtig god til at være ’pige’ har social værdi og kan blive anvendt til bestemte typer karrieresucces. Og – vigtigst – måske til at score en højstatus familieforsøger ...”

Klasse- og privilegiumkonsolidering

Studieafgifter styrer rekrutteringen til det omhandlede højstatuscollege – og voksende tuition-fees har forstærket dette – så de fleste rekrutteres fra overklassen eller den højere middelklasse. Mens kun 3,9 pct. af amerikanske familier har husstandsindkomster over \$200.000, så stammer 19 pct. af studiets collegepiger fra dette segment.

Overklassens eller den højere middelklassens døtre lever i en kultur af ”nedarvet meritokrati”, hvor uddannelses- og statusprivilegier gives videre gennem generationer: ”Det er en relativt ny strategi for reproduktion af klasseforhold for både pigerne og drengene: Privilegium-konsolidering”. For privilegiebevarelse er indtræden på det rette college helt afgørende som en slags socialt trademark.

Men når barnet er sendt på college, betyder det slet ikke, at forældrene hermed skærer strengen over til deres børn, for forældrene styrer stadig – med skjult hånd: ”For forældrene er reden ikke tom, den er bare blevet flyttet”, konstaterer sociologerne.

Små sociale forskelle mangedobles

Feltstudiet er en advarsel mod de mekanismer, som udløses af betalingsuddannelser. Den ulighed kan stipendier ikke udjævne. Det er den betalingsdygtige højere middelklassens børn, som er den ideelle målgruppe for colleges.

Normalt er klassebegreber fraværende i den amerikanske kultur, fordi samfundsideologien er baseret på chancelighed. Men sociologerne bag feltstudiet skærer ind til benet:

”En af konsekvenserne af de sociale klassers relative usynlighed i USA – og den amerikanske myte om social opstigning igennem hårdt arbejde – er, at de mindrebedemlede i wannabekategorien ikke forstår, hvor meget netværk og baggrund betyder. Det tog os hele feltstudiet, før vi forstod, hvad der er konsekvenserne af partysporet. Tilsyneladende små forskelle i social baggrund blev mangedoblet i de sociale processer og koder på college og bagefter”.

Det er svært at retfærdiggøre en fireårig collegeuddannelse for disse kvinder, når den viser sig at have generet begrænset intellektuelt engagement

Konklusion på feltstudium

En fælde for underprivilegerede

Illusionen har drastiske konsekvenser for de mindre privilegerede. De prøver efter bedste evne at følge med på de førende pigers partyspor. De lykkes kun delvis. For dem bliver collegeopholdet oftest en fælde, for de har ikke personligt (overklasse-) netværk, som de kan bruge bagefter. De har dermed ingen chancer for at bruge deres løse collegekvalifikationer til noget:

”Pigerne med lavere middelklasse- eller arbejderklassebaggrund blev egentlig optaget på college, fordi de var kloge, entreprenante, løsningsorienterede, ambitiøse – og modige. De troede på, hvad de blev foregivet, nemlig at det vil betale sig for dem at bruge flagskibscollege som redskab til social opstigning. Men de bliver slået tilbage på alle dimensioner: De har det svært i partylivet, de får ikke de gode klasser eller vejledere, og de andre studerende er slet ikke søde ved dem. Og selv om de arbejder en masse og tager studiejobs for at supplere deres utilstrækkelige stipendier, så kommer collegeopholdet ikke til at blive en succes for dem”.

Lurende uniuddannelsesboble

Men hov: *Hvordan kan partysporet være en central del af colleges image, og hvordan kan det kombineres med et serøst akademisk studium?*

Sociologernes svar lyder, at colleges og uni'er har løst problemet ved at tilbyde lette studier i businessadministration, kommunikation, fritid, turisme, fitness m.m. Det er studier, hvor det er svært at måle læringen, og hvor dimissionskravene er flydende - i modsætning til de kontante sciencefag.

Nogle eksperter hævder, at der findes en lurende uniuddannelsesboble, nemlig en afstand mellem hvad uddannelser koster, og hvad de giver af udbytte. Den vil briste, og så må collegesystemet igennem massive forandringer. Systemet lever på og opretholder en illusion om, at US-colleges leverer brugbare

uddannelser og kvalifikationer. Men virkeligheden er, at college ikke giver reel og brugbar uddannelse til alt for mange af de studerende.

Feltstudiets sociologer er enige i advarselserne: ”De undersøgte kvinders skæbne peger på, at denne type college nok ikke lever op til, hvad de foregiver at levere”. Kun et mindretal af den observerede gruppe – nemlig syv ud af 48 – blev udrustet med kvalifikationer (”human capital”), som almindeligvis forventes af en amerikansk collegeuddannelse.

Ud fra et rent nyttemoralsk synspunkt konstaterer sociologerne: ”Det er svært at retfærdiggøre en fireårig collegeuddannelse for disse kvinder, når den viser sig at have generet begrænset intellektuelt engagement, når den ikke giver udsigter til en professionel karriere, og når den ikke bliver et redskab til at tjene en middelklasseløn, som de kan leve af”.

Sociologerne foreslår forsigtigt onlinekurser (Open University) som et billigt alternativ til collegeopholdet. Det vil spare mange middelklasseforældre og deres børn fra at forgælde sig. Men på negativsiden tæller så, at de unge så ikke kommer bort fra deres forældre og provinsens indeklemte småbymentalitet. De ville ikke få de socialiserende erfaringer, som et collegeophold trods alt åbner op for.

jø

Dansk partyspor: Fredagsbaren

Feltstudiet belyser en amerikansk collegekultur og kan formentlig kun delvis overføres til Europa. Måske vil der kunne findes lignende træk ved eliteinstitutioner i England og Frankrig, hvor social oprindelse stadig er helt afgørende for ens karriereudsigter. Et etnografisk studium af skandinavisk uniliv vil formentlig se noget anderledes ud. Gratis uddannelse og kvinders langt større erhvervsfrekvens er afgørende forskelle sammenlignet med USA.

Men feltstudiet er interessant, fordi det siger noget om det sociale betydning for studielivet. Og de populære fredagsbarer er da et partyspor, som fylder meget i danske studerendes fortælling om det gode og vellykkede studieliv. Se for eksempel hvor meget beskrivelsen af partylivet fylder på CBS' officielle netavis (CBSobserver.dk). Ud fra det kunne man tro, at mange studerende måler deres studietilfredshed på partysporet...

Læringsmål udarbejdes fo

Læringsmål som undervisningsredskab er angiveligt et pædagogisk instrument, men det fungerer som disciplineringsredskab, men

Jeg har ved talrige lejligheder fået skældud af kolleger, fordi jeg har kritiseret læringsmål med den begrundelse, at de kan frembringes ved hjælp af et par minutters klip og klister. Men læringsmål er ikke bare endnu et redskab til overvågning og kvantificering af de studerendes læring. Hensigten er nemlig at flytte fokus fra læring over på resultater.

ESSAY

Der er tale om en strategi, hvor ideen om nytteværdi tjener til at undergrave det, som ellers ville være en læringsoplevelse med frie udfoldelsesmuligheder for både lærer og studerende. De, der taler for læringsmål, gør det utilslørt med henblik på at afskaffe sådanne oplevelser, hvilket er grunden til, at de så højroset angriber alt, hvad der bare smager af det tvetydige.

Forsøget på at afskaffe tvetydighed i vores uddannelser begrundes i, at det skulle være til de studerendes fordel at tydeliggøre formålet med deres uddannelser samt de opgaver, der skal danne grundlag for evalueringen af deres studieindsats. Det er meget muligt, at læringsmål på den måde kan tjene som model i konteksten af det enkelte modul.

Men det er nu som regel en meget forsimplet form for tydeliggørelse, der for det meste gør brug af punkttopstillinger, opsummeringer og noter til vejledning. Den præcision, man opnår ved at koge de akademiske aktiviteter ned til nogle få ord, er illusorisk og vil sandsynligvis fjerne de studerendes opmærksomhed fra den væsentlige pointe, der består i, at forståelse afhænger af akademisk flid, fordybelse og refleksion.

Problemet med læring efter nytteprincipet består ikke i det enøjede fokus på det, som har brugsværdi – forhåbentlig er der brugsværdi i alle akademiske discipliner – men snarere i, at det tenderer til at fjerne meningen i undervisning og læring.

Fokus på slutproduktet devaluerer selve læringsoplevelsen. Når målet tilskrives så megen betydning, bliver midlet underordnet. Således udtrykker ordsproget ”målet helliger midlet” hele ideen med uddannelse efter nytteværdi.

Der findes mindst fire overbevisende argumenter imod anvendelsen af læringsmål som redskab i vores uddannelser:

For det første er der fare for, at læringsmål som pædagogisk redskab ødelægger det akademiske forhold mellem lærer og studerende. Alle discipliner har deres egne måder at gribe læringsprocessen an på. Men selv i de hårde videnskaber skal de studerende på et eller andet tidspunkt i forløbet begive sig ud på en intellektuel rejse med eksperimenter og nye opdagelser til følge. At guide de studerende på sådan en rejse kræver, at læreren er modtagelig over for nye erfaringer og tilstrækkeligt fleksibel til at kunne etablere nye relationer med sine studerende, som er hensigtsmæssige i den givne læringsituation.

Læringsmål er udformet i et narrativ og et sprog, som afspejler bureaukraters værdier og organisationsidealer, men de er yderlige i forhold til disciplinernes faglige indhold

Løftet om garanterede læringsresultater er i modstrid med forhold, der hele tiden udvikler sig i retninger, som ikke altid er forudsigelige. Kreativitet kan ikke foregribes, og de studerende udvikler ofte deres forståelse, der ikke udfoldes efter en forudbestemt skabelon.

Tankegangen omkring læringsmål opfordrer til informationsoverførsel frem for den guidede opdagelsesrejse, envejsdynamik frem for dialog og fælles tankevirkomhed. Og hvad sker der så med os, som er tilhængere af en sokratiske tilgang til undervisning, og som betragter dialog ikke bare som en behagelig kliché, men som et uundværligt redskab i forhold til at opnå indsigt og forståelse? Efter som dialog ikke kan være dialog i det tilfælde, at resultatet kendes i forvejen, fungerer hele ideen om læringsmål stik imod hensigten. Og det er mere end blot en skønhedsfejl ved pædagogik ifølge brugsværdi. Universitetslærere adskiller sig fra indskolingslærere ved ikke primært at beskæftige sig med informationsoverførsel, og fordi de også har behov

for at lade sig stimulere af nysgerrige hjerner for overhovedet at kunne trives i deres arbejde.

Det andet argument handler om, at læringsmål som pædagogisk redskab fremelsker et klima, som støtter de studerendes og lærernes muligheder for at håndtere uvished. At man forsøger at entydiggøre og eksplicite forskellige dimensioner af akademisk læring er et på forhånd dødsdømt forsøg på at opnå vished udelukkende ved hjælp af proces. Man opnår imidlertid ikke klarhed, men usmidighed.

I sin underholdende bog *Whackademia: an Insider's Account of the Troubled University* fremfører Richard Hil netop, at vores undervisning i pædagogisk henseende bliver ”rigid”. Ifølge ham handler det blandt andet om ”såvel undervisningseksperter som universitetslæreres forsøg på at sikre en i bredt omfang forhåndsbestemt tilgang til læring, som gøres direkte afhængig af ’læringsmål’ præsenteret i studiehåndbøgerne.”

Denne standardisering af vores pædagogiske praksis sigter mod på kunstig vis at gå uden om problemet med kundskabens ubestemmelige beskaffenhed. Men i seriøs akademisk undervisning kan man næppe undgå at rejse spørgsmål, som både er komplekse og flydende, og som ikke meningsfuldt lader sig destillere ved hjælp af den arbitrære opstilling af læringsmål. Dette forsøg på at fastsætte standardiserede resultater har det uvægerligt med at skøjte hen over kompleksitet, ligesom det belønner dem, som formår at internalisere skabelonagtige tilgange og tilhørende formuleringer.

Det tredje argument imod består i, at læringsmål devaluerer kunsten at undervise. Kunsten at undervise kræver, at man er i stand til at vurdere en given sag ud fra et erfaringsgrundlag. Ideelt er det en forudsætning, at man besidder evnen til at reagere på de uventede og forudsigelige spørgsmål og problemer, der måtte dukke op i dialogen. Det kræver viljen til at improvisere, skifte retning og endda rejse problemstillinger, man slet ikke havde taget højde for. Men når undervisningen begrænses af, hvad andre mener, de studerende skal have lært, når forløbet er slut,

er syns skyld – og i ond tro

er uddannelsessociologen Frank Furedi

sparer man samtidig lærerne ulejligheden med at skulle tænke selv.

Kunsten at undervise kræver desuden, at man er parat til at behandle de studerende forskelligt. De dristige iblandt dem får kun mulighed for at blomstre i det tilfælde, at man slipper dem løs og giver dem plads til at eksperimentere. Læringsmål er i denne henseende en hindring. Derudover anerkender man overhovedet ikke den indsigt og de erfaringer, de studerende gør sig uden for målrammen.

Den fjerde – og måske mest foruroligende – konsekvens af læringsmålenes regime er, at anvendelsen fremavler en kultur, der bygger på kynisme og uansvarlighed. Husk at den primære årsag til at opfinde dem er at stille lærere og deres institutioner til regnskab. Læringsmål er en fast integreret bestanddel i auditeringskulturen. Og fortalerne for deres indførelse påstod, at vores uddannelser ville blive mere gennemsigtige og ansvarlige (*accountable*) i kraft af, hvad de så som en eksplicitering af institutionernes arbejde.

Men paradoksalt nok viser det sig, at en organisationsmetode, der har en institutionalisering af *accountability* som en af sine fornemste målsætninger, rent faktisk fremmer

et klima, hvor ingen behøver at tage et ansvar for det, de laver i undervisningslokalet.

Vi ved alle sammen godt, at det med at strikke læringsmål sammen er en øvelse, vi primært laver for syns skyld. Vi får nogle retningslinjer, bl.a. en lang liste over ord, vi gerne må bruge, og andre, der er bandlyste. Derefter retter vi lidt i skabelonen, for at det skal se godt ud.

Derfor udarbejdes der idiotguider med anvisninger om læringsmål, som dette eksempel på et uni's anbefaling til lærerne: *"Læringsmål bør fastlægge et minimumskrav, som skal opfyldes, for at den studerende kan bestå et modul eller et fag."*

Men denne proces, hvori læringsmålene konstrueres, foregår i ond tro, for selv om det formelt set er lærerne, der formulerer målene, er der i virkeligheden tale om et narrativ og et sprog, der er udviklet af bureaukrater, og derfor ender vores uddannelser med at være iklædt et sprog, der udtrykker værdier og organisationsmæssige idealer, som er yderlige i forhold til de discipliner, der indgår i dem.

“ Læringsmåls optagethed af nytteværdi opfordrer til uansvarlighed, da det eneste, der tæller, er, hvorvidt de formelle mål er blevet opfyldt

Det behøvede ikke at være et problem, hvis bare det var et spørgsmål om at låne en terminologi, der blot skulle tjene som administrativt redskab. Men det narrativ, som danner baggrund for læringsmålenes opstilling, forsøger at koge en kompleks og nødvendigvis åben dynamik ned til nogle fraser, man selv med den bedst vilje aldrig vil kunne opfatte som andet end banaliteter.

Denne optagethed af nytteværdi opfordrer til uansvarlighed, da det eneste, der tæller, er, hvorvidt de formelle mål er blevet opfyldt. Det, de studerende rent faktisk måtte have erfaret og lært, er man ligeglad med. Det fremmer en kalkulerende og instrumental holdning, hvor ansvarlighed sidestilles med at kunne sætte flueben i de rigtige kasser.

Problemetets kerne er den institutionelle uærlighed. Selv om fortalerne som oftest fremhæver de påståede pædagogiske fordel for både lærere og studerende, skal man huske på, at hensigten bag redskabet var, at det skulle være et styringsredskab. Mere specifikt bundet hele den sproglige opstilling af læringsmål i det presserende ønske om, akademikere skal kunne stilles til ansvar. Det var målsætningen om at kvantificere og regulere universitetsuddannelserne snarere end noget indbygget problem, der medførte læringsmålenes institutionalisering. Vi står tilbage med et disciplineringsredskab, der giver sig ud for at være et pædagogisk instrument.

Kan det gøres godt igen? Kritikere - som har erkendt, at læringsmål udgør en stor bureaukratisk byrde - har efterlyst større fleksibilitet. Andre har kritiseret den "ufølsomme" måde, hvorpå læringsmål anvendes, og har talt for en mere "studentorienteret" tilgang. Men som auditeringsredskab kan læringsmål aldrig være andet end formelle og rigide. Vi mister intet ved at afskaffe dem.

Hvis den enkelte lærer ønsker at gøre brug af læringsmål, er der selvfølgelig ikke noget i vejen med det. Men der er brug for en ægte pluralistisk akademisk kultur, hvor undervisningen går i clinch med fagernes og disciplinernes kerneproblemstillinger.

Og uni-lærere er voksne mennesker. Som sådan kan de sagtens undvære sprogpoliets forsøg på at instruere dem i, hvilke udsagns- og tillægsord, de skal bruge. Og de studerende har krav på at blive behandlet som voksne, således at de får lov til at begive sig ud på opdagelsesrejser frem for at blive styret hen imod en forudbestemt destination.

Forfatteren: Frank Furedi er emeritus professor i sociologi ved University of Kent. Forfatter til mange bøger og klummer. Senest i FORSKERforum: "Hvornår er studerende tilfredse – om tilfredshedsundersøgelser" (april 2012).

Kilde: THE 29/11/2012 i Martin Aitkens oversættelse.

Ingelfinger-dilemma

DILEMMASPALTEN: Det betragtes som god videnskabelig praksis, at forskning er tys-tys, indtil den er videnskabeligt publiceret. Men

Det startede som en copyrightbeskyttelse med kommercielle bagtanker. Men langsomt er det blevet en grundregel i god videnskabelig praksis. Men samtidig er det et videnskabetisk gråzonedilemma.

Det er populært døbt Ingelfinger-reglen (The Ingelfinger Rule) efter Franz Ingelfinger, der i 1969 var redaktør på tidsskriftet *New England Journal of Medicine*. Reglen var, at ingen artikel i tidsskriftet måtte have været trykt før, og at offentligheden først måtte få kendskab til indholdet, når artiklen var publiceret.

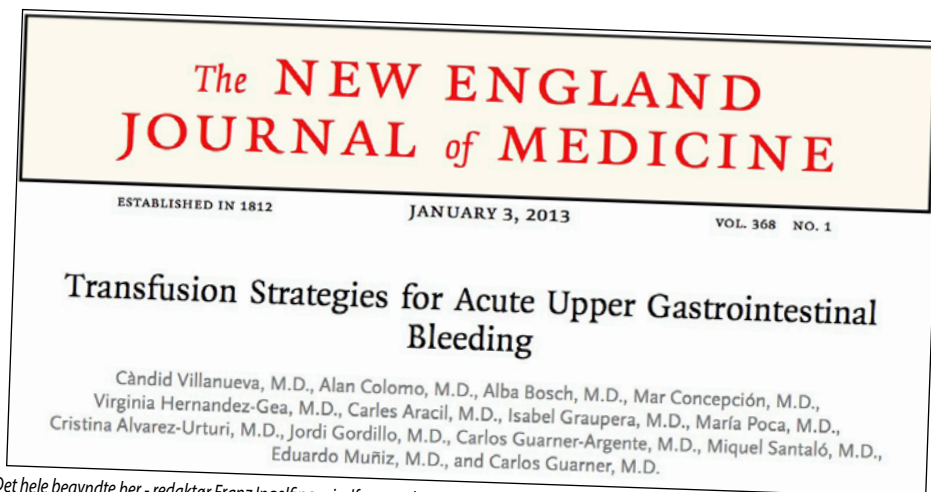
Med andre ord: ingen oplysninger eller udtalelser til pressen, før tidsskriftet var på gaden. *New England Journal of Medicine* havde eneret.

Offentlighedsfadæsen 1989: Kold fusion

Det mest kendte skræmmeeksempel på et forskningsresultat, som forskerne burde have holdt for sig selv, er balladen om de to kemikere **Martin Fleischmann** og **Stanley Pons**, der på et stort pressemøde den 23. marts 1989 annoncerede, at de havde fundet en metode til at skabe atomfusion ved stuetemperatur – 'kold fusion', som det hurtigt blev døbt. Opdagelsen var en sensation og blev anset som revolutionerende for verdens energiforsyning.

Artiklen blev først publiceret to uger senere i *Journal of Electroanalytical Chemistry*, men i mellemtiden havde hundredevis af videnskabsfolk forsøgt at eftergøre forsøget, men uden held. Da artiklen endelig kom, blev den kritiseret for at være 'sjusket' og 'uinformativ', og hele affæren blev en barsk omgang for Fleischmann og Pons, der måtte lægge øre til skarp kollegial kritik.

Fleischmann har senere fortalt, at det var University of Utah, hvor de to kemikere havde arbejdet med forsøgene, der ønskede en offentliggørelse før publicering og havde presset dem. Angiveligt fordi universitetet på den måde ville forsøge at sikre sig patentretten til opdagelsen.

Det hele begyndte her - redaktør Franz Ingelfinger indførte reglen om ikke at offentliggøre trykte forskningsresultater, før de var blevet trykt.

Denne regel betragtes i dag som god videnskabelig skik. Det blev for nyligt beskrevet i en artikel i tidsskriftet *Proceedings of the National Academy of Sciences*, som blandt andet refererer til en undersøgelse, hvor et stort flertal af adspurgte biomedicinske forskere mente, at man først kan tale offentligt om sine resultater, når de er blevet publicerede.

Etisk dilemma: Kvalitetstjek kontra offentlig formidling

Reglen er også helt normal praksis herhjemme, og det har sine gode grunde, fastslår centerleder **Claus Emmeche**, KU's Center for Naturfilosofi og Videnskabsstudier.

"Det, man går op i, er et princip om, at man gerne vil være sikker på, at ens forskning har fået et kvalitetstjek i peer review-processen. Og så ligger der også et hensyn til kollegerne. For hvis det virkelig er et markant fund, man har gjort, og man starter med at gå i pressen, så kan kollegerne ikke kommentere på det, når de ikke har set artiklen. For dem vil det bare være en påstand, og de kan med rette have en skepsis og tænke: Den her forsker vil blot skabe opmærksomhed, før vi andre har fået lov at se resultatet," siger Claus Emmeche.

Han fortæller også, at princippet er en af de ting, ph.d.-studerende på KU NAT lærer på de kurser, hvor de undervises i god videnskabelig praksis.

Men reglen indeholder nogle etiske dilemmaer, konstaterer Emmeche samtidig. For en tidsskriftspublicering kan være en

langstrakt affære, som kan indebære, at der kan gå flere år fra forskningsresultatet foreligger, og til det reelt kan offentliggøres. Hvis forskningsresultatet er vigtig viden, som er til gavn for offentligheden, kan der omvendt også ligge et etisk ansvar hos forskeren for hurtigt at få den viden gjort offentlig kendt.

"Det kan man sagtens forestille sig. Det kan for eksempel være et forsøg på sundhedsområdet, hvor man har konstateret en toxisk effekt af et stof. Og i sådan et tilfælde må man selv skynde på for at gøre processen så hurtig som mulig. Det kan for eksempel ske ved, at man sænker sine egne ambitioner til hvilke tidsskrifter, man vil publicere i. Men det kan omvendt også have betydning for, hvor anerkendt resultatet vil blive. Det er en svær balance".

Når review-systemet ikke fungerer

Lektor ved SDU **Charlotte Wien** forsker i videnskabsformidling. Hun oplever, at Ingelfinger-reglen også har en vis hævd i samfundsvidenskaberne, selvom hun vurderer, at den er mere udbredt i de våde videnskaber. Hun mener, at princippet om at sikre en videnskabelig kvalitetskontrol er ganske fornuftigt, uanset om det måtte udspringe af et ønske om at beskytte tidsskrifternes kommercielle interesser.

Men hun peger dog på, at peer review-systemet i sig selv ikke er fejlfrit: "Jeg tror, de fleste forskere har oplevet, at peer review-systemet hverken er retfærdigt eller borger for kvalitet. Man kan få mere eller mindre besynderlige afvisninger og begrundelser

aet: Ti stille indtil ...

betyder det, at forskere skal tie i aktuelle debatter? Og giver det ret til at tilbageholde ekspertviden for samfundet?

tilbage, som man ikke kan finde hoved og hale i. Det er en almindelig betragtning, at peer review-systemet ikke er en synderlig god kvalitetsindikator. Det er det bedste, vi har, men ikke perfekt,” siger hun.

Offentlighedens krav

Men samtidig er der en anden vinkel på spørgsmålet – nemlig offentlighedens ret til indsigt og åbenhed omkring forskningen: ”Set ud fra et forskningsformidlingsperspektiv kan man godt stille spørgsmålstejn ved, at samfundet i dyre domme har betalt for noget forskning, og skal så vente op til to år, før man får noget som helst at vide,” siger Charlotte Wien.

For hende er der tale om et klokkeklart dilemma mellem offentlighedens krav om indsigt i, hvad forskerne render og laver, og så et internt forskningsmæssigt kvalitetskrav.

”Jeg synes, det må være op til den enkelte forskers egne etiske grænser. Men hvis vi går i medierne med forskningsresultater, der ikke har været offentliggjort, så må vi understrege,

at det er ikke-offentliggjorte resultater. Journalister bør tilsvarende altid spørge til, hvor en undersøgelse er offentliggjort.”

Abstracts er en gråzone

At man ikke går i offentligheden med sine resultater, før de er publiceret, ligger dybt i forskernes DNA. Men abstracts til konferencer er en gråzone, forklarer **Allan Flyvbjerg, dekan på AU HEALTH**.

”Det er fuldt accepteret at indsende et abstract på typisk 200 ord til en conference, uden at man dermed bryder tidsskriftets copyright. Og så kan man jo spørge: Hvis du har lavet et abstract omkring dine data, er de så publiceret eller ikke publiceret? Et andet problem er, at abstracts tit er baseret på data, der måske ikke er analyseret fuldstændig til bunds. Så det kan vise sig, at de ikke holder vand,” siger Allan Flyvbjerg.

Hans egen definition er, at man kan referere og udtale sig offentligt om ens abstract, men ikke mere end det, før artiklen er udkommet.

”Et forsøg er først fuldgældigt publiceret, når artiklen er ude. Men de store linjer fra et abstract, kan du godt omtale.”

Kan forskeren så ikke tilsvarende omtale de store linjer fra undersøgelsen, selvom man ikke har skrevet et abstract?

”Der synes jeg, der er en linje. Hvis du har en artikel på vej, og der ikke er et abstract ude, så synes jeg, du bryder med copyright-reglerne. Der står måske ikke i kontrakten, at du ikke må offentliggøre det, men det er god etisk kodeks,” siger Allan Flyvbjerg.

Han erkender, at hele situationen er lidt kompliceret, da han på samme tid går og opfordrer sine forskere til at være åbne og kommunikerende ud imod samfundet omkring deres forskning. Men i sidste ende mener han, at hensynet til det videnskabelige kvalitetsstempel vægter mest.

”Det kan man ikke omgå, for ellers kunne alle forskere bare fuse ud med alt, de vil. Der er nødt til at ske en blåstempling af data gennem en review-proces.”

lah

Case: Da Kræftens Bekæmpelse gik ud før tid

Der kan være forskellige interesser i at gå ud i den store offentlighed. Forskerne har deres forskningsinteresser, samfundet kan have brug for at få viden om alarmerende spørgsmål, men også universiteter og bevillingskilder kan have interesse i hurtigt offentlig omtale.

For få uger siden kunne danskerne fx læse om en ikke-offentliggjort undersøgelse. Den handlede om en vaccine mod livmoderhalskræft – HPV-vaccinen – som har været et omdiskuteret emne i offentligheden og et spørgsmål for mange danskere, der er usikre på, om de skal lade deres døtre tage vaccinen.

Undersøgelsen, der er gennemført af en dansk og en svensk forsker, kunne glædeligt fortælle, at der ikke er bivirkninger ved vaccinen, og den gode historie blev citeret bredt i danske medier.

Når historien kom i medierne, skyldtes det, at **Kræftens Bekæmpelse** udsendte en

pressemeldelse på baggrund af et abstract, de to forskere havde skrevet.

Imod forskernes ønske

Men det var faktisk mod forskernes gode vilje, at historien kom ud i offentligheden på det tidspunkt. Den ene – **adjunkt Anders Peter Hviid** fra Serum-Instituttet – fortæller FORSKERforum, at han var noget irriteret over offentliggørelsen.

”Ja, det var ikke noget, vi valgte. Det faldt sammen med et tidspunkt, hvor der var en masse debat om emnet. Og så kan folk hurtigt få det forkerte indtryk, når man ikke kan udtale sig om selve artiklen. Vi kan udtale os om conferenceabstractet, men ikke referere til artiklen, når den ikke er tilgængelig,” fortæller han.

Mulighed: Fast-tracking af peer-review

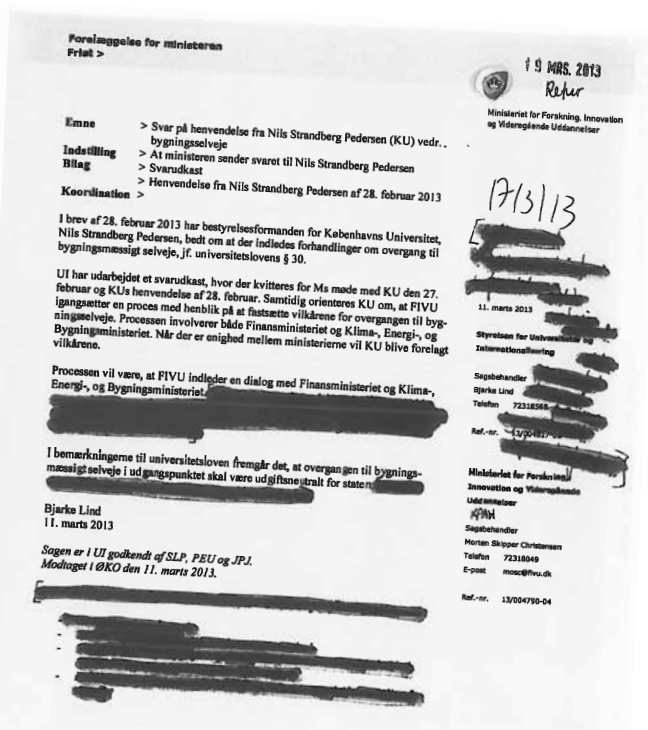
For ham er det almindelig kutyme og god

fornuft, at man ikke går i pressen med et resultat, før kollegerne har fået mulighed for at bedømme artiklen. Også selvom man på den måde skærmer offentligheden af for indsigt i ens forskningsarbejde:

”Jeg tror, det handler om, at man gerne vil undgå misforståelser. Så jeg ved ikke, om almindelige mennesker skal være med i processen. Men det er rigtigt, at i nogle tidsskrifter går der lang tid, før artiklen bliver publiceret. Det kunne man godt gøre lidt hurtigere, men det er vist ofte et spørgsmål om ressourcer,” siger Anders Hviid.

Han fortæller, at man kan anmode om en særlig hurtig peer-reviewing – en såkaldt fast-tracking – hvis der er tale om meget vigtig viden for folkesundheden. Det blev ikke brugt her, men det kunne have været en løsning, hvis forskerne havde vurderet, at der var store risici ved vaccinen, som samfundet burde have været hastedvaret imod.

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

KUs bygninger er statshemmelighed

Uni-minister Morten Østergaard og hans embedsmænd var over et halvt år om at besvare KU-bestyrelsens anmodning om selveje til de bygninger, som universitetet bruger.

At ministeren behøvede så lang tid – var så lang i spyttet – har en simpel forklaring. Selveje er nemlig ikke bare en kompliceret sag. Det er en statshemmelighed, fremgår det af den aktindsigt, som FORSKERforum har fået i sagsbehandlingen. Det hemmelige blev overstreget.

Der blev godt nok givet aktindsigt i embedsmændenes forelæggelse af sagen for ministeren, men kun med overstregning af vitale oplysninger. Ministeriet har konkret vurderet undtagelse af indsigt i deloplysninger, jf. ”offentlighedslovens § 13, stk. 1, nr. 6, hvorefter retten til aktindsigt kan begrænses i det omfang, det er nødvendigt til beskyttelse af væsentlige hensyn til private og offentlige interesser, hvor hemmeligholdelse efter forholdets særlige karakter er påkrævet”.

Embedsmændene begrundet overstregningerne med ministerens mulighed for ”i fortrolighed at kunne få forelagt oplysninger af argumenterende og vurderende karakter med henblik på at kunne tilrettelægge forhandlinger på området”.

Forhandlingsprocessen vil blive umuliggjort, hvis offentligheden får indsigt i ministerens ”argumenter, forskellige scenarier for forhandlingernes udfald, vurdering af modpartens holdninger, tilrettelæggelsen af forhandlingsprocessen og lign.,” lyder begrundelsen for afslaget.

Aktindsigt med sorte overstregninger

FORSKERforum havde bedt om aktindsigt i notater og korrespondance i relation til selveje-problematikken og KUs ansøgning om selveje.

Overstregningerne i ministerforelæggelsen gør det fortroligt, hvilke myndigheder, der skal involveres i en proces med overvejelser og forhandlinger om staten skal afgive ejendomsret. Det kan være Kammeradvokaten, men måske er det hemmelige, at KU skal holdes ude af overvejelserne?

Overstreget er også embedsmændenes bemærkning om vanskeligheden ved at vurdere, hvordan der opnås udgiftsneutralitet for staten. Det er måske en advarsel om, at staten risikerer at miste hundredevis af millioner, hvis der skønnes forkert?

Endelig er Ministerens eller Departementschefens håndskrevne kommentarer overstreget. Det kan være bifald til

embedsmændene eller forslag til yderligere initiativer?

Hvad koster Frue Plads?

FORSKERforum havde også bedt om aktindsigt i referater fra tre ministerielle arbejdsgrupper møder om sagen. De holdt møder i 2012, men ingen har hørt om resultaterne herfra. Men om de er nedlagte i stilhed – uden resultater – kan Bygningsstyrelsen først oplyse i uge 43, varsles der.

KU mener at SEA (Statens Ejendoms Administration) er for ufleksibel og for dårlig til at vedligeholde de bygninger, som KU er tvunget til at leje - og det tilmed for dyrt. KU ønsker derfor ”selveje”.

Men langspyttet skyldes også – afslører aktindsigten – at spørgsmålet om værdiansættelsen af bygningsmassen er svær. Værdiansættelsen skal være en balance, så Staten ikke afgiver milliardværdier ved at afgive/sælge for billigt. Det handler dels om ældre bygninger i Københavns centrum, som kan være meget værd. Og dels om nyere forskningsfaciliteter, som er eksklusive for KU og ikke for andre og dermed billige.

Men måske står embedsmændenes eller minister Østergaards løsning neden under de sorte overstregninger...